

**XVI. Řádné generální shromáždění biskupské synody
První zasedání (4.-29. října 2023)**

Synodální církev v misijním poslání:

Souhrnná zpráva

28. října 2023

Obsah

Úvod.....	3
Část I. – Tvář synodální církve.....	5
1. Synodalita: zkušenost a porozumění.....	5
2. Shromáždění a poslání Trojicí	8
3. Vstup do společenství víry: křesťanská iniciace.....	10
4. Lidé žijící v chudobě, protagonisté cesty církve.....	12
5. Církvev „z každého kmene, jazyka, lidu i národa“	14
6. Tradice východních církví a církve latinské	17
7. Na cestě k jednotě křesťanů	18
Část II. – Všichni učedníky, všichni misionáři.....	20
8. Církvev je poslání	20
9. Ženy v životě a poslání církve	22
10. Zsvěcený život a laická sdružení a hnutí: charismatické znamení	24
11. Jáhni a kněží v synodální církvi.....	26
12. Biskup v církevním společenství.....	28
13. Římský biskup v kolegiu biskupů.....	30
Část III. – Vytvářet vazby, budovat společenství	31
14. Synodální přístup k formaci	31
15. Rozlišování v církvi a otevřené otázky.....	33
16. K církvi, která naslouchá a doprovází	35
17. Misionáři v digitálním prostředí.....	37
18. Struktury spoluúčasti	39
19. Sdružení církví v rámci společenství celé církve	40
20. Biskupská synoda a církevní shromáždění	42
Jak v cestě pokračovat	43

Úvod

Milé sestry, milí bratři,

„neboť my všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo“ (1 Kor 12,13). Právě takovou zkušenost, prostoupenou radostí a vděčností, jsme prožili při tomto prvním zasedání synodálního shromáždění, které se uskutečnilo od 4. do 29. října 2023 na téma „Za synodální církve: společenství, spoluúčast, poslání“. Přes velikou rozmanitost co do původu, jazyka i kultury jsme skrze společnou milost křtu mohli tyto dny prožít společně, sjednoceni srdcem i duchem. Snažili jsme se jako sbor zpívat mnoha hlasy a jednou duší. Duch Svatý nám dal zakusit harmonii, kterou dokáže stvořit pouze on: je to dar a svědectví v rozervaném a rozděleném světě.

Naše shromáždění se konalo v době, kdy ve světě zuří staré i nové války s absurdním dramatem nesčetných obětí. Znělo mezi námi volání chudých, těch, kdo jsou nuceni migrovat, i těch, kdo trpí násilím a ničivými důsledky klimatických změn. Jejich nářek jsme slyšeli nejen z médií, ale ozýval se i hlasy mnoha těch, kdo jsou přímými účastníky těchto tragických událostí společně s vlastní rodinou nebo se svým lidem. Všichni jsme po celou dobu nosili toto volání v srdci, vkládali ho do modliteb a uvažovali nad tím, jak mohou naše církve podporovat cesty smíření, naděje, spravedlnosti a míru.

Naše shromáždění se konalo v Římě, okolo Petrova nástupce, který nás utvrdil ve víře a povzbudil k odvaze v misijním poslání. Bylo milostí zahájit tyto dny ekumenickou vigilií, při níž se představitelé a zástupci ostatních církví a křesťanských společenství společně s papežem modlili u Petrova hrobu. Ve svaté Boží církvi tiše kvasí jednota: vidíme ji na vlastní oči a plni radosti vám o ní svědčíme. „Hle, jak je dobré a jak milé, když bratři bydlí pospolu“ (Žl 133,1).

Na pokyn Svatého otce se při shromáždění společně s biskupy a kolem nich sešli také další členové Božího lidu. Biskupové, sjednocení mezi sebou a s římským biskupem, ukázali církev jako společenství církví. Laici, zasvěcené osoby, jáhni a kněží tak byli spolu s biskupy svědky procesu, který si za cíl klade zapojit celou církev a všechny v církvi. Jejich přítomnost nám připomněla, že shromáždění není izolovanou událostí, ale je to nedílná součást a nezbytný krok synodálního procesu. V rozmanitosti příspěvků a pluralitě postojů, které na shromáždění zazněly, se vyjevila zkušenost církve, která si osvojuje synodální styl a hledá nejvhodnější způsoby, jak to uskutečnit.

Od chvíle, kdy jsme se vydali na cestu vedoucí nás až k tomuto zasedání, uplynuly už více než dva roky. Po zahájení synodálního procesu 9. října 2021 se všechny církve, byť různým tempem, zapojily do procesu naslouchání na diecézní, národní a kontinentální úrovni, jehož výsledky pak byly zaznamenány v příslušných dokumentech. Toto zasedání nyní zahájilo fázi, v níž plody zmíněných konzultací přijímá celá církev, aby v modlitbě a dialogu rozpoznala cesty, po kterých se máme vydat, jak to od nás Duch vyžaduje. Tato fáze potrvá do října roku 2024, kdy druhé zasedání shromáždění celé dílo dokončí a předloží je Svatému otci.

Celá cesta, zakořeněná v Tradici církve, se odehrávala ve světle koncilního učení. Druhý vatikánský koncil byl vlastně jako semeno zaseté na poli světa a církve. Půdu, v níž vyklíčil a z níž vyrostl, přitom představoval každodenní život věřících, zkušenosti církví všech národů a kultur, četná svědectví svatosti a úvahy teologů. Synoda 2021–2024 v tom pokračuje: čerpá z tohoto semena energii a rozvíjí jeho potenciál. Synodální cesta je vlastně uskutečněním toho, co koncil učil o církvi jako o tajemství a Božím lidu povoláném ke svatosti. Doceňuje přínos všech pokřtěných, kteří nám každý podle svého povolání pomáhají lépe chápat a naplňovat evangelium. V tomto smyslu také představuje skutečný akt další recepce koncilu, prodlužuje jeho inspiraci a oživuje jeho prorockou sílu pro dnešní svět.

Po měsíci práce nás nyní Pán volá, abychom se vrátili do svých církví, předali vám všem plody své práce a pokračovali ve společné cestě. Zde v Římě nás nebylo mnoho, smyslem synodální cesty, kterou svolal Svätý otec, ovšem je zapojit všechny pokřtěné. Vroucně si přejeme, aby se tak stalo, a chceme se zavázat, že to umožníme. V této souhrnné zprávě jsme shromáždili hlavní prvky, které vyplynuly z dialogu, modlitby a diskuze, jež tyto dny charakterizovaly. Tuto syntézu pak naše osobní sdílení obohatí o souzvuk prožité zkušenosti, který nemůže náležitě zprostředkovat žádný dokument. Budeme tak moci vydat svědectví o tom, jaké bohatství nám nabídly prožitky ticha i naslouchání, sdílení i modlitby. Budeme se dělit také o to, že není snadné naslouchat různým myšlenkám, a přitom se ubránit pokušení oponovat vysloveným názorům i předložit svůj příspěvek druhým jako obohacení, a ne jako cosi absolutního nebo jistého. Pánova milost nás však vedla k tomu, abychom toho přes všechna svá omezení dosáhli, a v tom pro nás spočívala skutečná zkušenost synodality. Když jsme ji praktikovali, lépe jsme jí porozuměli a pochopili jsme její hodnotu.

Pochopili jsme totiž, že kráčet společně jako pokřtění lidé v rozmanitosti charismat, povolání a služeb je důležité nejen pro naše společenství, ale také pro svět. Evangelní solidarita je jako svítilna, která se nemá stavět pod nádobu, ale na podstavec, aby osvětlovala celý dům (srov. Mt 5,15). Svět dnes toto svědectví potřebuje více než kdy jindy. Jako Ježíšovi učedníci se nemůžeme vyhybat zodpovědnosti, abychom zraněnému lidstvu ukazovali a předávali Boží lásku a něhu.

Práce tohoto zasedání probíhala v souladu s „itinerářem“ stanoveným v *Instrumentu laboris*, s jehož pomocí se shromáždění mohlo zamyslet nad charakteristickými znaky synodální církve a dynamikou společenství, poslání a spoluúčasti, které obsahuje. Diskuze o předložených otázkách potvrdila správnost jeho struktury. Mohli jsme diskutovat o podstatě otázek, identifikovat témata, která je třeba důkladně prostudovat, a předložit předběžný soubor návrhů. S ohledem na dosažený pokrok proto souhrnná zpráva neopakuje veškerý obsah *Instrumenta laboris*, ale předkládá spíše nové podněty k otázkám a tématům, které jsme považovali za prioritní. Nejedná se přitom v žádném případě o závěrečný dokument, ale o nástroj ve službě rozlišování, které má i nadále pokračovat.

Souhrnná zpráva se skládá ze tří částí. První nastiňuje „tvář synodální církve“ a ukazuje praxi a chápání synodality i její teologické základy. Představuje se zde především jako duchovní zkušenost vycházející z kontemplance Trojice a rozvíjená projevy jednoty a rozmanitosti v církvi. Druhá část s názvem „Všichni učedníky, všichni misionáři“ se věnuje všem, kdo se podílejí na životě a poslání církve, i jejich vzájemným vztahům. V této části se synodalita ukazuje především jako společná cesta Božího lidu a jako plodný dialog mezi charizmaty a službami napomáhajícími příchodu Království. Třetí část potom nese název „Vytvářet vazby, budovat společenství“. Zde se synodalita představuje zejména jako soubor procesů a jako síť orgánů umožňujících výměnu mezi církvemi a dialog se světem.

Každá ze tří částí pak v jednotlivých kapitolách shrnuje shody, otázky k další úvaze a návrhy, které vzešly z dialogu. Shody stanovují konkrétní body, které dávají směr dalším úvahám: slouží podobně jako mapa, která nám pomáhá najít cestu. Otázky k další úvaze shrnují body, v nichž je třeba dále prohlubovat naše pastorační, teologické a kanonické porozumění: jako bychom se ocitli na křižovatce, kde je třeba se zastavit, abychom lépe pochopili, kterým směrem pokračovat. Návrhy oproti tomu ukazují některé cesty, kterými se lze vydat: některé se navrhují, jiné doporučují a ještě další s jistou silou a rozhodností požadují.

V nadcházejících měsících budou při rozvíjení našich úvah hrát důležitou úlohu biskupské konference a hierarchické struktury východních katolických církví, neboť slouží jako spojovací článek mezi místními církvemi a generálním sekretariátem synody. Vybízejí se, aby vyšly z již dosažených shod a zaměřily se na otázky a návrhy, které se považují za nejnaléhavější, a přitom napomohly k jejich prohloubení jak z pastoračního, tak z teologického hlediska, a také aby poukázaly na jejich kanonické důsledky.

Neseme v srdci touhu podpíranou nadějí, že se atmosféra vzájemného naslouchání a upřímného dialogu, kterou jsme během dnů společné práce v Římě zažili, bude dál šířit v našich společenstvích i po celém světě, a tak sloužit růstu dobrého semene Božího království.

Část I. – Tvář synodální církve

1. Synodalita: zkušenost a porozumění

Shody

a) Přijali jsme pozvání uznat s novým porozuměním synodální rozměr církve. Synodální praxe je doložena v Novém zákoně i v rané církvi a v různých církvích a tradicích pak nabývá konkrétních historických podob. Druhý vatikánský koncil tuto praxi „aktualizoval“ a papež František církev znovu vybídl, aby ji obnovila. Synoda 2021–2024 je součástí této obnovy. Svatý Boží lid skrze ni objevil, že synodální způsob, jak mlčet, modlit se, naslouchat a mluvit, způsob zakořeněný v Božím slově a v radostných, byť někdy také bolestných setkáních, vede k hlubšímu porozumění, že všichni jsme bratři

a sestry v Kristu. Neocenitelným plodem tohoto procesu je zvýšené vědomí naší identity jako věřícího Božího lidu, kde každý je nositelem důstojnosti odvozené od křtu a každý je také povolán k diferencované spoluodpovědnosti za společné poslání hlásat evangelium.

b) Tento proces oživil naši zkušenost s církví jako Božím domovem a rodinou, s církví, která je blíže životu svého lidu, méně byrokratická a více vztahová, i touhu po takové církvi. S touto zkušeností a touhou jsou také svázány pojmy „synodální“ a „synodalita“, které nabízejí úvodní porozumění, jež je třeba více objasnit. Právě po takové církvi volali mladí lidé již v roce 2018 u příležitosti synody o mládeži.

c) Samotný způsob, jak shromáždění v Aule Pavla VI. probíhalo, včetně usazení lidí v malých skupinkách kolem kulatých stolů, lze přirovnat k biblickému obrazu svatební hostiny (srov. Zj 19,9) a byl chápán jako symbol synodálního způsobu bytí církve i obraz eucharistie, která je zdrojem a vrcholem synodality, kde ve středu stojí Boží slovo. V církvi, která žije synodálně, se různé kultury, jazyky, obřady, způsoby myšlení i skutečnosti mohou společně a plodně zapojit do upřímného hledání pod vedením Ducha.

d) V našem středu se ocitli sestry a bratři pocházející ze zemí, kde se lidé stávají obětmi války, mučednictví, pronásledování i hladomoru. Osud jejich lidu, který se mnohdy nemohl do synodálního procesu zapojit, však prostoupil našimi rozhovory i modlitbami, prohloubil naše vědomí společenství s nimi i odhodlání být tvůrci pokoje.

e) Shromáždění často hovořilo o naději, uzdravení, smíření a obnovení důvěry, které patří k mnoha darům, jež Duch Svátý na církev během tohoto synodálního procesu vylil. Otevřený postoj odhodlání naslouchat všem, včetně lidí, kteří v církvi zažili zneužití a utrpěli zranění, a také je doprovázet napomohl zviditelnit mnohé, kdo se dlouho cítili být neviditelní. Ke smíření a spravedlnosti vede stále ještě dlouhá cesta. Zahrnuje také řešení strukturálních podmínek, které zneužívání umožnily, a vyžaduje i konkrétní gesta pokání.

f) Víme, že pro mnohé členy Božího lidu je „synodalita“ neznámým pojmem a v někom vyvolává zmatek a neklid. Mezi obavy, které zazněly, patří například ta, že se změní církevní nauka, což povede k odklonu od apoštolské víry našich předchůdců, a tak nebudeme schopni reagovat na potřeby těch, kteří dnes hladoví a žízní po Bohu. Jsme si však jisti, že synodalita je výrazem dynamické a živé Tradice.

g) Papež František – aniž by přitom přehlížel význam zastupitelské demokracie – reaguje na obavy některých osob, že by se synoda mohla stát orgánem většinového rozhodování zbaveným církevní a duchovní povahy, což by ohrozilo hierarchickou povahu církve. Je zřejmé, že někteří lidé se bojí, aby nebyli nuceni ke změně, a jiní zase toho, že se nezmění vůbec nic nebo že se najde jen málo odvahy k tomu, aby se postupovalo tempem živé Tradice. Za zmatkem a odporem se také někdy může skrývat strach ze ztráty moci a z ní plynoucích privilegií. Ve všech kulturních kontextech ovšem pojmy „synodální“ a „synodalita“ označují takový způsob, jak být církví, který v sobě spojuje společenství, misijní poslání a spoluúčast. Příkladem budiž Církevní konference Amazonie (CEAMA), která je plodem synodálního misijního procesu v regionu.

h) V nejširším smyslu lze synodalitu chápat tak, že křesťané spolu s veškerým lidstvem krácejí ve společenství s Kristem vstříc Království. Její orientace tedy směřuje k misijnímu poslání a její praxe zahrnuje shromáždění na všech úrovních církevního života, vzájemné naslouchání, dialog, společné rozlišování a vytváření konsensu, a to vše jako projev přítomnosti Krista v Duchu Svatém, přičemž každý přijímá rozhodnutí v souladu se svou odpovědností.

i) Zkušenostmi a setkáními jsme v tomto vědomí společně rostli. Shrňeme-li to, shromáždění od prvních dnů formovala dvě přesvědčení: prvním je to, že zkušenost, kterou jsme v těchto letech sdíleli, je skutečně křesťanská a je třeba ji přijmout v celé její bohatosti a hloubce, a druhým pak to, že pojmy „synodální“ a „synodalita“ vyžadují přesnější vyjasnění svých významových rovin v různých kulturách. Vytvořila se nicméně podstatná shoda v tom, že – po nezbytném vyjasnění – představuje právě synodalita budoucnost církve.

Otázky k další úvaze

j) Na základě již provedené reflexe je třeba objasnit význam synodality na různých úrovních v pastoračním, teologickém i kanonickém smyslu. Tak se zabrání riziku, že tento pojem bude znít příliš vágně či obecně anebo se bude jevit jako nějaký módní výstřelek. Umožňuje nám to na základě dalšího teologického prohloubení a objasnění lépe pochopit, jak kráčet společně. Stejně tak je třeba vyjasnit vztah mezi synodalitou a společenstvím a mezi synodalitou a kolegiálitou.

k) Vystala touha lépe pochopit a docenit rozdíly v praxi a chápání synodality mezi tradicí křesťanského Východu a latinskou tradicí, a to i v tomto probíhajícím synodálním procesu, a podporovat vzájemná setkávání.

l) Zejména by se mělo v hlubší reflexi uvažovat o mnoha projevech synodálního života v kulturních kontextech, kde jsou lidé zvyklí kráčet společně jako společenství. Synodální praxe tak hraje důležitou úlohu v prorocké odpovědi církve na individualismus, který způsobuje, že se lidé obracejí sami k sobě, na populismus, který rozděluje, a na globalizaci, která homogenizuje a zplošťuje. I když tyto problémy přímo neřeší, poskytuje alternativní způsob bytí a jednání pro naši dobu a integruje v sobě rozmanitost perspektiv jako nadějná alternativa, kterou je třeba dále zkoumat a osvětlovat.

Návrhy

m) Bohatost a hloubka zkušeností ze synodálního procesu naznačují, že je především důležité rozšířit spoluúčast různých osob a překonat překážky, které se v tomto směru dosud objevily, jako jsou pocity nedůvěry nebo strachu, které v sobě někteří chovají.

n) Je třeba najít způsoby, jak v průběhu příštího roku do synodálního procesu aktivněji zapojit duchovní (jáhny, kněze, biskupy). Synodální církev se bez jejich hlasu, zkušenosti a přínosu neobejde. Musíme lépe porozumět důvodům, proč někteří k synodálnímu procesu pociťují odpor.

o) Je třeba, aby se synodální kultura stala více mezigenerační a aby mladí lidé dostali prostor svobodně mluvit sami za sebe ve svých rodinách i se svými vrstevníky a pastýři, a to také prostřednictvím digitálních kanálů.

p) Shromáždění navrhuje podpořit před druhým zasedáním synodálního shromáždění teologické prohloubení terminologického a pojmového chápání pojmu a praxe synodality a čerpat přitom z bohatého dědictví teologického bádání od Druhého vatikánského koncilu a zejména dokumentů Mezinárodní teologické komise „Synodalita v životě a poslání církve“ (2018) a „Sensus fidei v životě církve“ (2014).

q) Podobné objasnění si vyžadují kanonické důsledky synodality. I zde navrhuje, aby byla před druhým zasedáním synodálního shromáždění ustavena zvláštní mezikontinentální komise teologických a kanonických odborníků.

r) Konečně je v této době třeba provést širší revizi *Kodexu kanonického práva* a *Kodexu kánonů východních církví*. Doporučuje se proto provést předběžnou studii.

2. Shromáždění a poslání Trojicí

Shody

a) Podle učení druhého vatikánského koncilu je církev „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha Svatého“ (LG 4). Otec nás posláním Syna a darem Ducha zapojuje do dynamismu společenství a misijního poslání, které nás posouvá od „já“ k „my“ a staví nás do služby světu. Synodalita tak do duchovních postojů a církevních procesů převádí trojiční dynamismus, s nímž Bůh vychází vstříc lidstvu. K tomu je ovšem nutné, aby se všichni pokřtění zavázali vykonávat na základě vzájemnosti své vlastní povolání, uskutečňovat vlastní charismata a věnovat se vlastní službě. Jen tak se církev může skutečně stát „rozhovorem“ (srov. *Ecclesiam suam* 67) v sobě samé i se světem a kráčet po boku každého člověka podle Ježíšova způsobu.

b) Synodální cesta církve od počátku cílí na Království, které se plně uskuteční, až bude Bůh všechno ve všem. Svědectví o církevním bratrství a misijní oddanosti sloužit nejmenším se nikdy nevyrovnají Tajemství, jehož jsou jen znamením a nástrojem. Církev neuvažuje nad svým synodálním uspořádáním proto, aby se postavila do středu hlásání, ale proto, aby i ve své konstitutivní neúplnosti co nejlépe naplnila svou službu v zájmu příchodu Království.

c) Obnova křesťanského společenství je možná jedině tehdy, když uznáme primát milosti. Chybí-li duchovní hloubka, synodalita zůstává jen kosmetickou záležitostí. Nejsme ovšem povoláni pouze přenášet do komunitních procesů duchovní zkušenost získanou jinde, ale máme hlouběji zakoušet, že bratrské vztahy jsou místem a formou skutečného setkání s Bohem. V tomto smyslu pak synodální perspektiva, která čerpá z bohatého duchovního dědictví Tradice, přispívá k obnově jejích forem: modlitby otevřené spoluúčasti, společně prožívaného rozlišování a misijní energie, která se rodí ze sdílení a vyznačuje jako služba.

d) Nástrojem, který i přes svá omezení umožňuje skutečně naslouchat, aby bylo možné rozpoznat, co Duch říká církvím, je rozhovor v Duchu. Jeho praktikování vede k radosti, úctě a vděčnosti a účastníci ho prožívají jako cestu obnovy, která proměňuje jednotlivce, skupiny i církve. Slovo „rozhovor“ přitom označuje více než pouhý dialog: harmonicky prolíná myšlenky a pocity a vytváří sdílený životní prostor. Proto můžeme říci, že v rozhovoru dochází k obrácení. Jedná se o antropologickou skutečnost, kterou nacházíme u různých národů a kultur, shromažďujících se v solidaritě, aby řešily záležitosti životně důležité pro společenství a rozhodovaly v nich. Tuto lidskou zkušenost pak k naplnění vede milost. Vést rozhovor „v Duchu“ tedy znamená prožívat zkušenost sdílení ve světle víry a v hledání Boží vůle uprostřed skutečně evangelní atmosféry, kde svému nezaměnitelnému hlasu dává zaznít Duch Svatý.

e) Protože synodalita směřuje k misijnímu poslání, mají křesťanská společenství navazovat bratrství s těmi, kdo se hlásí k jiným náboženstvím, přesvědčením a kulturám, a vyhnout se tak na jedné straně nebezpečí sebereferece a sebezachování a na straně druhé nebezpečí ztráty vlastní identity. Hlásání evangelia, službu těm, kdo zažívají chudobu, péči o náš společný domov i teologické bádání tedy musí charakterizovat logika dialogu, která se projevuje vzájemným učením a společným putováním.

Otázky k další úvaze

f) Aby bylo možné skutečně naslouchat Otcově vůli, zdá se nutné prohloubit kritéria církevního rozlišování z teologického hlediska tak, aby se odkaz na svobodu a novost Ducha vhodně sladil se skutečností, že Ježíš Kristus přichází „jednou provždy“ (Žid 10,10). To znamená především upřesnit vztah mezi nasloucháním Božímu slovu dosvědčenému v Písmu, přijetím Tradice a Magisteria církve a prorockým čtením znamení času.

g) Za tímto účelem je nezbytné podporovat antropologické a duchovní vize, které jsou schopny intelektuální a emocionální rozměry zkušenosti víry integrovat, a nikoli pouze stavět vedle sebe, a tak překonávat veškerý redukcionismus a dualismus mezi rozumem a citem.

h) Je důležité objasnit, jak může rozhovor v Duchu integrovat přínos teologického myšlení i humanitních a společenských věd také ve světle jiných používaných modelů církevního rozlišování, jako je přístup „vidět, posoudit, jednat“ nebo kroky „rozpoznat, interpretovat, vybrat“.

i) Je třeba rozvíjet přínos, který praxi rozlišování mohou nabídnout *lectio divina* a různé duchovní tradice, starobylé i novodobé. Je totiž vhodné docenit pluralitu forem a stylů, metod a kritérií, které Duch Svatý předkládal v průběhu staletí a které tvoří součást duchovního dědictví církve.

Návrhy

j) Navrhuje se experimentovat s rozhovorem v Duchu a dalšími formami rozlišování v životě církve a přizpůsobovat je vhodným způsobem, a tak docenit různé duchovní tradice odpovídající potřebám a kultuře jejich prostředí. Vhodné formy doprovázení pak mohou tuto praxi usnadnit, pomoci pochopit její logiku a překonat případný odpor.

k) Každá místní církev se vybízí, aby si zajistila náležitě vyškolené lidi odpovědné za vytváření a doprovázení procesů církevního rozlišování.

l) Je důležité, aby se praxe rozlišování zavedla také v pastorační oblasti, a to způsobem vhodným pro daný kontext, aby se tak osvětlovala realita života církve. To umožní snadněji rozpoznat charismata přítomná ve společenství, svěřovat služby moudře a namísto pouhého plánování aktivit navrhovat pastorační cesty ve světle Ducha.

3. Vstup do společenství víry: křesťanská iniciace

Shody

a) Křesťanská iniciace je cesta, kterou nás Pán skrze službu církve uvádí do velikonoční víry a vtahuje nás do trojičního a církevního společenství. Tato cesta nabývá různých podob v závislosti na věku, v němž se koná, i na různých důzrazech charakteristických pro východní a západní tradice. Naslouchání slovu a obrácení života, liturgické slavení a začlenění do společenství i jeho misijního poslání se však vždy prolínají. Právě proto je katechumenátní cesta s postupností svých etap a kroků paradigmatickým pro každou zkušenost společného putování v církvi.

b) Iniciace přivádí do kontaktu s velikým množstvím povolání a služeb v církvi. Všechny vyjadřují mateřskou tvář církve, způsob bytí, kterým své děti učí kráčet tak, že jde s nimi. Naslouchá jim, a když odpovídá na jejich pochybnosti a otázky, sama se obohacuje novostí, kterou každý člověk přináší díky své historii, jazyku a kultuře. Skrze tuto pastorační činnost se tak křesťanské společenství poprvé setkává se synodalitou, často aniž by si to plně uvědomovalo.

c) Před jakýmkoli rozlišováním charismat a služeb platí, že „jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo“ (1 Kor 12,13). Proto mezi všemi pokřtěnými existuje skutečná rovnost v důstojnosti i společná odpovědnost za misijní poslání podle povolání každého z nich. Z pomazání Ducha, který „poučuje o všem“ (1 Jan 2,27), vlastní všichni věřící instinkt pro pravdu evangelia, *sensus fidei*. Ten spočívá v jisté spřízněnosti s božskými skutečnostmi a ve schopnosti intuitivně chápat to, co odpovídá pravdě víry. Synodální procesy tento dar posilují a umožňují stvrdit existenci konsensu věřících (*consensus fidelium*), který poskytuje jisté kritérium, jak určit, zda to či ono učení nebo praxe náleží k apoštolské víře.

d) Milost Letnic v církvi přetrvává skrze svátost biřmování. Obohacuje věřící hojností darů Ducha a vybízí je, aby rozvíjeli své specifické povolání, vyplývající ze společné křestní důstojnosti, ve službě misijnímu poslání. Význam biřmování je třeba více zdůrazňovat a tuto svátost je třeba uvést do souvislosti s rozmanitostí charismat a služeb, které utvářejí synodální tvář církve.

e) Prvním a základním způsobem, jak se svatý Boží lid shromažďuje a setkává, je slavení eucharistie, zejména v neděli. Kde to není možné, shromažďuje se společenství, byť touží po eucharistii, ke slavení liturgie slova. V eucharistii slavíme tajemství milosti, kterou

jsme sami nevytvořili a která se nám dává. Když nás Pán povolává k účasti na svém Těle a Krvi, vytváří z nás jedno tělo navzájem mezi námi i se sebou samým. Počínaje od sv. Pavla, který užívá pojmu *koinónia* (srov. 1 Kor 10,16-17), si křesťanská tradice cení slova *communio*, které označuje zároveň plnou účast na eucharistii („přijímání“) i povahu vztahů mezi věřícími a mezi církvemi („společenství“). Tento termín nás tak otevírá kontemplaci Božího života, neproniknutelným hlubinám trojičního tajemství, a zároveň odkazuje na „každodennost“ našich vztahů: v nejprostších gestech, jimiž se jeden druhému otevíráme, skutečně vane dech Ducha. Proto společenství, které z eucharistie vyvěrá a v němž se eucharistie slaví, cesty synodality formuje a usměrňuje.

f) Díky eucharistii se učíme formulovat jednotu a rozmanitost: jednotu církve a rozmanitost křesťanských společenství, jednotu svátostného tajemství a rozmanitost liturgických tradic, jednotu slavení a rozmanitost povolání, charismat a služeb. Nic neukazuje více než eucharistie, že harmonie vytvořená Duchem neznamena uniformitu a že každý dar v církvi je určen ke společnému budování.

Otázky k další úvaze

g) Svátost křtu nelze chápat izolovaně nebo mimo logiku křesťanské iniciace, ani ji nelze vidět individualisticky. Proto je třeba dále zkoumat přínos, který může jednotnější vize křesťanské iniciace znamenat pro chápání synodality.

h) Zralé uplatňování *sensu fidei* vyžaduje nejen přijetí křtu, ale také život v opravdovém učednictví, které křestní milost rozvíjí. Umožňuje odlišit působení Ducha od toho, co je jen převažující formou myšlení, plodem kulturní podmíněnosti nebo v každém případě podnětem neslučitelným s evangeliem. Porozumění, jak uplatňovat *sensus fidei*, je třeba prohloubit vhodnou teologickou reflexí.

i) Úvaha o synodalitě může nabídnout nový vhled do chápání svátosti biřmování, kterým milost Ducha v harmonii Letnic projevuje rozmanitost darů a charismat. Ve světle různých zkušeností církve je třeba zvážit způsoby, jak přípravu a slavení této svátosti učinit plodnější, aby se ve všech věřících probudilo povolání budovat společenství, zapojit se do misí ve světě a vydávat svědectví víry.

j) Z pastoračně teologického hlediska je důležité pokračovat ve výzkumu toho, jak může logika katechumenátu nabídnout inspiraci pro další pastorační cesty, jako je příprava na manželství, doprovázení při volbě profesních a společenských závazků nebo formace pro duchovní službu, na níž by se mělo podílet celé církevní společenství.

Návrhy

k) Jestliže synodalitu utváří eucharistie, pak prvním krokem, který bychom měli učinit, je slavit mši svatou způsobem, který tomuto daru odpovídá, s upřímným smyslem pro bratrství. Autenticky slavená liturgie je první a základní školou učednictví. Její krása a jednoduchost by nás měly formovat dříve než jakýkoli jiný organizovaný formační program.

l) Druhý krok zahrnuje široce zmiňovanou potřebu zpřístupnit liturgický jazyk věřícím a více ho postavit na rozmanitosti kultur. Aniž by se zpochybňovala kontinuita s tradicí

i potřeba lepší liturgické formace, je zde zapotřebí hlubší reflexe. Biskupským konferencím by se v tomto ohledu měla svěřit širší odpovědnost, jak uvádí motu proprio *Magnum principium*.

m) Třetí krok spočívá v pastoračním závazku rozšířit formy společné modlitby a neomezovat se jen na slavení mše svaté. Veliký význam pro podporu zapojení všech věřících mají alternativní formy liturgické modlitby a stejně tak praktiky lidové zbožnosti, v nichž se odráží rozmanitost místních kultur. Uvádějí věřící do křesťanského tajemství a přibližují setkání s Pánem i ty, kteří jsou s církví méně obeznámeni. Mezi formami lidové zbožnosti pak svou schopností udržovat a živit víru mnoha lidí vyniká mariánská úcta.

4. Lidé žijící v chudobě, protagonisté cesty církve

Shody

a) Chudí lidé prosí církev o lásku a mají přitom na mysli úctu, přijetí a uznání. Bez toho je každé poskytování jídla, peněz nebo sociálních služeb jen formou podpory, která je bezpochyby důležitá, ale plně nezohledňuje lidskou důstojnost. Uznání a úcta jsou účinné prostředky aktivace osobních schopností, které člověku umožňují, aby si prostředky svého růstu určoval sám, a nebyl předmětem pomáhajících snah druhých.

b) Preferenční volba ve prospěch chudých je implicitně obsažena v christologické víře: Ježíš, chudý a pokorný, se přátelil s lidmi v chudobě, stoloval s nimi a odsuzoval příčiny chudoby. Pro církev je preferenční volba ve prospěch chudých a lidí na okraji spíš kategorií teologickou než kulturní, sociologickou, politickou nebo filozofickou. Pro sv. Jana Pavla II. nabízí Bůh své milosrdenství především jim. Tato Boží preference má pak důsledky pro život všech křesťanů, kteří jsou povoláni živit „to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš“ (Flp 2,5).

c) Chudoba není jen jednoho druhu. Mezi mnoha tvářemi chudých se najdou také ti, kterým schází i věci potřebné k důstojnému životu. Jsou mezi nimi migranti a uprchlíci, domorodé národy, původní obyvatelé a lidé afrického původu, lidé trpící násilím a zneužíváním, zejména ženy, lidé bojující se závislostmi, menšiny, kterým je systematicky upírán hlas, opuštění staří lidé, oběti rasismu, vykořisťování a obchodu s lidmi, zejména nezletilí, vykořisťování pracovníci, ekonomicky vyloučení a další lidé žijící na okraji. K nejzranitelnějším ze zranitelných, za něž je třeba se neustále zasazovat, patří děti v mateřském lůně a jejich matky. Shromáždění slyší nárek „nových chudých“, které působí války a terorismus sužující mnoho zemí na několika kontinentech, a odsuzuje zkorumpované politické a ekonomické systémy, které tyto sváry způsobují.

d) Vedle materiální chudoby mnozí zažívají také chudobu duchovní, kterou se rozumí chybějící smysl života. Přílišné zabývání se sebou samým může způsobit, že v druhých vidíme hrozbu, takže se dále uzavíráme do sebe a projevujeme jistý druh individualismu. Když se ale duchovní a hmotná chudoba setkají, mohou nalézt odpovědi na své potřeby. Je to cesta společného putování, která konkretizuje perspektivu synodální církve

a odhaluje nám nejplnější smysl evangelního blahoslavenství: „Blahoslavení chudí v duchu“ (Mt 5,3).

e) Postavit se na stranu chudých vyžaduje zapojit se s nimi do péče o náš společný domov: volání země i volání těch, kdo žijí v chudobě, je totéž. Chybí-li odpověď na toto volání, činí to z ekologické krize, a zejména z klimatické změny, hrozbu pro přežití lidstva, jak to zdůrazňuje i apoštolská exhortace *Laudate Deum*, kterou papež František vydal u příležitosti zahájení práce synodálního shromáždění. Církve v zemích, které jsou nejvíce vystaveny důsledkům klimatických změn, si velmi dobře uvědomují naléhavou potřebu změnit směr, a právě toto je jejich příspěvek k cestě ostatních místních církví v různých částech planety.

f) Závazek církve se musí zaměřit na příčiny chudoby a vyloučení. To zahrnuje i opatření na ochranu práv těch, kdo jsou vyloučeni, k čemuž může být zapotřebí veřejně odsoudit nespravedlnosti páchané ať už společenskými strukturami nebo jednotlivci, korporacemi a vládami. Pro vyslyšení hlasu chudých je zásadní naslouchat jejich požadavkům a názorům a využívat jejich vlastních slov.

g) Křesťané mají povinnost aktivně se podílet na budování společného dobra a obraně důstojnosti života, a přitom se inspirovat sociální naukou církve a různými způsoby spolupracovat angažovaností v organizacích občanské společnosti, odborech, lidových hnutích, občanských sdruženích, v oblasti politiky atd. Církve je za ně hluboce vděčná. Její povinností je podporovat ty, kdo v těchto oblastech skutečně pracují v duchu lásky a služby. Jejich činnost je součástí poslání církve hlásat evangelium a spolupracovat na příchodu Božího království.

h) Křesťanské společenství se setkává s tváří a tělem Krista, který, ač bohatý, stal se pro nás chudým, abychom jeho chudobou my zbohatli (srov. 2 Kor 8,9). Je povoláno nejen být jim nablízku, ale také se od nich učit. Jestliže stát se synodální znamená kráčet společně s tím, který je Cesta, musí synodální církve postavit ty, kdo zakoušejí chudobu, do středu veškerého svého života: vždyť skrze jejich utrpení získávají přímé poznání trpícího Krista (srov. *Evangelii gaudium* 198). Podobnost jejich života s životem Páně činí z chudých lidí zvěstovatele spásy přijaté jako dar a svědky radosti evangelia.

Otázky k další úvaze

i) V některých částech světa je církve chudá, s chudými a pro chudé. Neustále tu přitom existuje riziko, kterému je třeba se důsledně vyhýbat: totiž že se na ty, kdo žijí v chudobě, bude pohlížet v pojmech „oni“ a „my“, jako na „objekty“ církevní charitativní služby. Postavit do středu pozornosti ty, kdo zažívají chudobu, a učit se od nich musí církve stále častěji.

j) Prorocké odsuzování nespravedlnosti na jedné straně a na straně druhé pak snaha přesvědčit politiky, aby jednali ve prospěch společného dobra, k čemuž je zapotřebí využít diplomacii, musí být udržovány v dynamickém napětí, aby se nevytratilo jasné zaměření a plodnost. Zejména je třeba dbát na to, aby skutečnost, že církevní struktury využívají

veřejné nebo soukromé prostředky, neomezovala jejich svobodu hájit požadavky evangelia.

k) Jasným znamením církve, která podporuje integraci a spoluúčast těch nejzranitelnějších v církvi i ve společnosti, je poskytování služeb v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče, aniž by z nich byl kdokoli vyloučen. Organizace působící v této oblasti se vybízejí, aby samy sebe považovaly za projev křesťanského společenství a aby se charitativní působení nestalo neosobní. Zároveň se vyzývají k vytváření sítí a koordinaci s ostatními.

l) Církev musí poctivě zkoumat, jak naplňuje požadavky spravedlnosti mezi těmi, kdo pracují v jejích přidružených institucích, aby tak dosvědčila svou integritu.

m) V synodální církvi se solidarita projevuje také výměnou darů a sdílením zdrojů mezi místními církvemi z různých regionů. Tyto vztahy podporují jednotu církve, když vytvářejí vazby mezi dotýčnými křesťanskými společenstvími. Je třeba se zaměřit na podmínky nezbytné k tomu, aby kněží, kteří přicházejí na pomoc církvim, jež potřebují duchovní, nepředstavovali pouze funkční řešení, ale byli zdrojem růstu jak pro církev, která je vysílá, tak pro tu, která je přijímá. Podobně je třeba zajistit, aby se ekonomická pomoc nezvrhla v pouhé poskytování sociálních dávek, ale aby také podporovala skutečnou evangelní solidaritu a byla spravována transparentně a spolehlivě.

Návrhy

n) Sociální nauka církve je zdroj, o kterém se ví příliš málo, a je třeba jí věnovat pozornost. Místní církve se vyzývají nejen k tomu, aby její obsah lépe poznaly, ale také aby podporovaly její přijetí prostřednictvím praxe, která její inspiraci uvádí do života.

o) Zkušenost setkání, sdílení společného života a služby s těmi, kdo žijí v chudobě a na okraji společnosti, se má stát nedílnou součástí všech formačních cest, které křesťanská společenství nabízejí: je to požadavek víry, nikoli něco navíc a volitelného. Platí to zejména pro kandidáty duchovní služby a zasvěceného života.

p) V rámci přehodnocení jáhenské služby by církev měla podporovat silnější orientaci na službu chudým.

q) Církevní nauka, liturgie a praxe musejí výslovněji a důkladněji zahrnovat biblické a teologické základy integrální ekologie.

5. Církev „z každého kmene, jazyka, lidu i národa“

Shody

a) Křesťané žijí v konkrétních kulturách, kterým přinášejí Krista ve slově a svátosti, zapojují se do služby lásky a s pokorou a radostí přijímají Kristovo tajemství, které na nás již čeká na každém místě a v každé době. Tak se stáváme církví, která přijímá lidi „z každého kmene, jazyka, lidu i národa“ (Zj 5,9).

b) Kulturní, historické a regionální prostředí, v němž je církev přítomna, odhaluje různé duchovní a materiální potřeby. Formuje kulturu místních církví, jejich misijní priority, zájmy a dary, které každá z nich vnáší do synodálního dialogu, i jazyky, jimiž se vyjadřují. Během zasedání tohoto shromáždění jsme mohli přímo a především radostně zakusit rozmanité projevy, jak být církví.

c) Církev žije ve stále více multikulturním a mnohonáboženském prostředí. K tomu je zapotřebí hledat způsoby, jak navázat dialog mezi náboženstvím a kulturou, kde by se křesťané měli zapojit vedle mnoha skupin tvořících společnost. Žít misijní poslání církve v tomto prostředí vyžaduje takový styl přítomnosti, služby a hlásání, který usiluje o budování mostů, pěstování vzájemného porozumění a zapojení do evangelizace, která doprovází, naslouchá a učí se. Jako znamení pokory a respektu k posvátnému prostoru při shromáždění často rezonoval obraz „vyzutých bot“, aby člověk překročil práh směrem k setkání s druhým na rovnoprávném základě.

d) V mezikulturní společnosti přetváří místní církve také migrace. Migranti a uprchlíci, z nichž mnozí nesou rány z vykořevení, války a násilí, se často stávají zdrojem obnovy a obohacení pro společnost, která je přijme, a příležitostí k navázání přímých vazeb s geograficky vzdálenými církvemi. Tváří v tvář stále nepřátelštějšímu postoji vůči migrantům jsme povoláni praktikovat otevřené přijetí, doprovázet je při budování nového života a vytvářet skutečné mezikulturní společnosti mezi národy. Nedílnou součástí autentického přijetí je respekt k liturgickým tradicím a náboženským zvyklostem migrantů.

e) Misionáři obětovali život, aby nesli radostnou zvěst celému světu. Jejich nasazení je velikým svědectvím o síle evangelia. Zvláštní pozornost a citlivost je však nutné upotřebit tam, kde je slovo „misie“ zatíženo bolestnými historickými vzpomínkami, které jsou i dnes překážkou společnosti. Na některých místech bylo hlásání evangelia spojeno s kolonizací, dokonce s genocidou. Evangelizace v takovém prostředí vyžaduje uznat spáchané chyby, osvojit si novou citlivost vůči těmto otázkám a doprovázet generaci, která se snaží vytvářet křesťanskou identitu mimo kolonialismus. Respekt a pokora jsou základní postoje, bez kterých je těžké uznat, že se vzájemně doplňujeme a že setkání s odlišnými kulturami může obohatit prožívání a myšlení víry křesťanských společností.

f) Církev učí, že důležitou součástí budování společnosti mezi všemi národy je mezináboženský dialog, a podporuje ho. Ve světě plném násilí a roztržiténosti je stále naléhavěji třeba vydávat svědectví o jednotě lidstva a jeho společném původu i údělu, a to v koordinované a bratrské solidaritě směřující k sociální spravedlnosti, míru, smíření a péči o náš společný domov. Církev si je vědoma toho, že Duch může promlouvat skrze ženy a muže všech náboženství, přesvědčení i kultur.

Otázky k další úvaze

g) Musíme pěstovat větší citlivost vůči bohatství našich rozmanitých projevů, jak být církví. K tomu je zapotřebí hledat dynamickou rovnováhu mezi rozměrem církve jako celku a jejího místního zakořenění, mezi respektem k poutu jednoty a rizikem homogenizace, která potlačuje rozmanitost. Významy a priority se přitom v různých

prostředích liší, což znamená, že je třeba hledat a podporovat různé podoby decentralizace.

h) Také církev je postižena polarizací a nedůvěrou v životně důležitých otázkách, jako je liturgický život nebo mravní, sociální a teologická reflexe. Je třeba, abychom v dialogu rozpoznali příčiny každé z nich a podstoupili odvážné procesy k oživení společenství i procesy smíření, které tyto problémy pomohou překonat.

i) Ve svých místních církvích někdy zažíváme napětí mezi různými způsoby chápání evangelizace: důraz se klade na svědectví života, angažovanost ve prospěch lidského pokroku, dialog s různými vírami a kulturami nebo explicitní hlásání evangelia. Stejně tak vzniká napětí mezi explicitním hlásáním Ježíše Krista a doceňováním charakteristických rysů každé kultury, v níž přitom hledáme již obsažené rysy evangelia (*semina Verbi*).

j) Jako jedna z otázek, kterými je třeba se dále zabývat, byl zmíněn možný zmatek plynoucí ze smíšení poselství evangelia s kulturou těch, kdo se na evangelizaci podílejí.

k) Zostřující se konflikty a obchodování se stále silnějšími zbraněmi i jejich používání přivádějí k problému, který nadneslo hned několik skupin: je jí požadavek větší reflexe a formace, které pomohou zvládat konflikty nenásilnou cestou. To je cenný přínos, který mohou křesťané v dialogu a spolupráci s ostatními náboženstvími nabídnout dnešnímu světu.

Návrhy

l) Je třeba věnovat zvýšenou pozornost jazyku, který používáme, abychom mohli k mysli a srdci lidí v nejrůznějších prostředích promlouvat způsobem, který je krásný a přístupný.

m) Aby bylo možné experimentovat s různými formami decentralizace, je zapotřebí společný rámec pro jejich řízení a hodnocení, který by identifikoval všechny zúčastněné subjekty a jejich úlohy. V zájmu soudržnosti musí procesy rozlišování týkající se decentralizace probíhat synodálním způsobem, který předpokládá soulad a přispění všech zúčastněných aktérů na různých úrovních.

n) Zapotřebí jsou rovněž nová paradigmata pro pastorační spolupráci s domorodým obyvatelstvem, která budou mít podobu společné cesty, a nikoli jednání, které se děje jim nebo pro ně. Jejich spoluúčast při rozhodovacích procesech na všech úrovních může přispět k živější a více misionářské církvi.

o) Z práce shromáždění vyplývá výzva lépe poznávat učení Druhého vatikánského koncilu, pokoncilního učení a sociální nauky církve. Potřebujeme lépe znát naše různé tradice, abychom výslovněji fungovali jako církev církví ve společenství, ve službě a v dialogu.

p) Ve světě, kde roste počet migrantů a uprchlíků, zatímco klesá ochota je přijímat, a kde se na cizince pohlíží s rostoucím podezřením, je vhodné, aby se církev rozhodně angažovala ve výchově ke kultuře dialogu a setkávání i v boji proti rasismu a xenofobii, a to zejména skrze programy pastorační formace. Stejně tak je nutné zapojit se do konkrétních projektů integrace migrantů.

q) Doporučujeme pokračovat v dialogu a rozlišování ohledně rasové spravedlnosti. Je třeba odhalovat a řešit systémy, které v církvi vytvářejí nebo udržují rasovou nespravedlnost. Za pomoci těch, kdo se stali obětí rasismu, by měly být vytvořeny procesy směřující k uzdravení a smíření, aby se hřích rasismu vymýtil.

6. Tradice východních církví a církve latinské

Shody

a) Mezi východními církvemi se ty, které jsou v plném společenství s Petrovým nástupcem, těší liturgické, teologické, ekleziologické a kanonické odlišnosti, která výrazně obohacuje celou církev. Zejména jejich zkušenost jednoty v rozmanitosti může pro chápání a praxi synodality znamenat cenný přínos.

b) V průběhu dějin prošla míra autonomie těchto církví různými fázemi a některé zvyklosti a postupy se dnes už považují za zastaralé, například latinizace. V posledních desetiletích se cesta uznání specifičnosti, odlišnosti a autonomie těchto církví výrazně rozvinula.

c) Značná migrace věřících z katolického Východu na území s latinskou většinou vyvolává důležité pastorační otázky. Pokud bude současný trend pokračovat nebo se ještě posílí, může se stát, že více členů východních katolických církví bude žít v diaspoře než na kanonických teritoriích. Z různých důvodů přitom k řešení problému nestačí zřízení východních hierarchií v zemích přistěhovalců, ale je třeba, aby místní církve latinského ritu ve jménu synodality pomáhaly východním věřícím, kteří emigrovali, zachovat si vlastní identitu a pěstovat své specifické dědictví, aniž by podstupovali proces asimilace.

Otázky k další úvaze

d) Navrhujeme, aby se hlouběji studoval přínos zkušeností východních katolických církví pro chápání a praxi synodality.

e) Určité potíže přetrvávají v souvislosti s úlohou papeže udělovat souhlas s biskupy zvolenými při synodách církví *sui iuris* pro jejich území a také s papežským jmenováním biskupů mimo kanonické teritorium. Předmětem rozlišování a dialogu se Svatým stolicem je rovněž žádost o rozšíření jurisdikce patriarchů mimo patriarchální území.

f) V regionech, kde jsou přítomni věřící různých katolických církví, je třeba najít způsoby, jak umožnit účinnou jednotu v různosti.

g) Musíme se zamyslet nad tím, jaký přínos mohou východní katolické církve nabídnout pro jednotu křesťanů, i nad jejich úlohou v mezináboženském a mezikulturním dialogu.

Návrhy

h) Především se objevila žádost o zřízení stálé rady patriarchů a arcibiskupů maior východních katolických církví při Svatém otci.

i) Někteří z nich požadovali svolání zvláštní synody věnované východním katolickým církvím, jejich identitě a poslání a také řešení pastoračních a kanonických problémů v kontextu války a masové migrace.

j) Je třeba vytvořit společnou komisi východních a latinských teologů, historiků a odborníků na kanonické právo, která by se zabývala otázkami vyžadujícími další studium a formulovala návrhy, jak v tomto procesu pokračovat.

k) Věřící východních katolických církví musejí být náležitě zastoupeni v dikasteriích Římské kurie, aby celou církev obohacovali o své perspektivy, pomáhali řešit problémy, které se objevují, a zapojovali se do dialogu na různých úrovních.

l) Abychom podpořili formy přijetí, které respektují dědictví věřících východních církví, je třeba zintenzivnit vztahy mezi východními duchovními v diaspoře a latinskými duchovními, a tak mezi nimi prohloubit vzájemné poznání a uznání jejich tradic.

7. Na cestě k jednotě křesťanů

Shody

a) Toto zasedání synodálního shromáždění bylo zahájeno silným ekumenickým gestem. Modlitební vigilie „Společně“ se vedle papeže Františka zúčastnilo také mnoho dalších vedoucích představitelů a zástupců různých křesťanských společenství: bylo to jasné a věrohodné znamení vůle kráčet společně v duchu jednoty víry a výměny darů. Tato vysoce významná událost nám také umožnila uvědomit si, že nynější čas, ve kterém se nacházíme, je ekumenický *kairos*, a znovu tak potvrdit, že to, co nás spojuje, je větší než to, co nás rozděluje. Spojuje nás totiž „jeden Pán, jedna víra, jeden křest. Jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, proniká všechny a je ve všech“ (Ef 4,5-6).

b) Křest, který stojí u kořene principu synodality, je také základem ekumenismu. Jeho prostřednictvím mají všichni křesťané podíl na *sensus fidei*, a proto se jim má pozorně naslouchat nehledě na jejich tradici, jak to synodální shromáždění učinilo v procesu rozlišování. Synodalita nemůže existovat bez ekumenického rozměru.

c) Ekumenismus je zejména záležitost duchovní obnovy, která vyžaduje také proces pokání a uzdravení paměti. Shromáždění s dojetím vyslechlo svědectví křesťanů různých církevních tradic, které spojuje přátelství, modlitba a především závazek sloužit chudým. Oddanost těm nejposlednějším tmelí pouta a pomáhá nám zaměřit se na to, co všechny věřící v Kristu již spojuje. Proto je důležité, aby se ekumenismus uplatňoval především v každodenním životě. V teologickém a institucionálním dialogu pak pokračuje trpělivé tkaní vzájemného porozumění v atmosféře rostoucí důvěry a otevřenosti.

d) V nemálo oblastech světa existuje „ekumenismus krve“, kdy křesťané různých vyznání položili život za víru v Ježíše Krista. Svědectví jejich mučednictví je výmluvnější než jakákoli slova: jednota vychází z Pánova kříže.

e) Spolupráce všech křesťanů je zásadní rovněž pro řešení pastoračních výzev naší doby: v sekularizovaných společnostech umožňuje, aby hlas evangelia zněl silněji, v prostředí chudoby lidi podněcuje, aby spojili své síly ve službě spravedlnosti, míru a důstojnosti těch nejmenších, a ve všech případech je zdrojem pro uzdravení kultury nenávisti, rozdělení a války, která staví skupiny, lidi a národy proti sobě.

f) Manželství mezi křesťany, kteří patří k různým církvím nebo církevním společenstvím (smíšené manželství, *matrimonium mixtum*), představuje skutečnost, kde může dozrávat moudrost společenství a je možné se vzájemně evangelizovat.

Otázky k další úvaze

g) Naše shromáždění mohlo vnímat, jak se různé křesťanské tradice odlišují v chápání synodálního uspořádání církve. V pravoslavných církvích se synodalita chápe v užším smyslu jako výraz kolegiálního výkonu autority, který přísluší pouze biskupům (Svatý synod). V širším smyslu odkazuje k aktivní účasti všech věřících na životě a poslání církve. Zaznělo také několik odkazů na praxi v jiných církevních společenstvích a naše debaty to obohatilo. To vše vyžaduje další zkoumání.

h) Další téma, které je třeba prozkoumat, se týká spojení mezi synodalitou a primátem na různých úrovních (místní, regionální, všeobecná) v jejich vzájemné provázanosti. Potřebujeme společně číst dějiny nově, abychom překonali stereotypy a předsudky. Probíhající ekumenické dialogy umožnily ve světle praxe prvního tisíciletí lépe pochopit skutečnost, že synodalita a primát spolu souvisejí, vzájemně se doplňují a jsou od sebe neoddelitelné. Objasnění tohoto choulostivého bodu se pak odráží v chápání petrovské služby ve službě jednotě, jak si to přál sv. Jan Pavel II. ve své encyklice *Ut unum sint*.

i) Je třeba z teologického, kanonického a pastoračního hlediska prozkoumat otázku eucharistické pohostinnosti (*communicatio in sacris*) ve světle souvislosti mezi svátostným a církevním společenstvím. Zvláštní význam má tato otázka pro páry různých vyznání, což vyvolává potřebu širší reflexe smíšených manželství.

j) Shromáždění také vyzvalo k úvahám nad fenoménem „nekonfesních“ společenství a křesťansky inspirovaných „probuzených“ hnutí, k nimž se hojně připojují i věřící, kteří byli původně katolíky.

Návrhy

k) V roce 2025 si připomínáme výročí Nicejského koncilu (325), na kterém byl vypracován symbol víry spojující všechny křesťany. Společná připomínka této události nám pomůže lépe pochopit, jak se v minulosti na koncilu společně projednávaly a řešily kontroverzní otázky.

l) Ve stejném roce 2025 se prozřetelně shoduje datum slavení Velikonoc pro všechny církve a křesťanská společenství. Shromáždění vyjádřilo živé přání dospět ke společnému datu Velikonoc, abychom mohli Zmrtvýchvstání Páně, náš život a naši spásu, slavit ve stejný den.

m) Objevuje se rovněž přání nadále zapojovat křesťany jiných církví a církevních tradic do katolických synodálních procesů na všech úrovních a přizvat více bratrských delegátů na další zasedání synodálního shromáždění v roce 2024.

n) Někteří navrhují svolat ekumenickou synodu o společném poslání v současném světě.

o) Bylo také navrženo sestavit ekumenické martyrologium.

Část II. – Všichni učedníky, všichni misionáři

8. Církev je poslání

Shody

a) Místo tvrzení, že církev má poslání, raději říkáme, že církev „je“ posláním. „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás“ (Jan 20,21). Církev přijímá od Krista, kterého posílá Otec, své vlastní poslání. S podporou a pod vedením Ducha Svatého hlásá evangelium a svědčí o něm před těmi, kdo ho neznají nebo nepřijímají. Činí tak přitom s onou preferenční volbou ve prospěch chudých, která má kořeny v Ježíšově poslání. Tímto způsobem církev spolupracuje na příchodu Božího království, jehož je semenem (srov. LG 5).

b) Svátosti křesťanské iniciace svěřují odpovědnost za misijní poslání církve všem Ježíšovým učedníkům. Laici a laičky, osoby zasvěceného života i vysvěcení duchovní se těší téže důstojnosti. Obdrželi různá charismata a povolání a vykonávají různé úlohy a funkce, všechny ale povolává a živí Duch Svatý, aby tvořili jedno tělo v Kristu (srov. 1 Kor 12,12). Všichni jsou učedníky, všichni jsou misionáři v bratrské životaschopnosti místních společenství, která zakoušejí příjemnou a útěšnou radost z evangelizace. Uplatňování spoluzodpovědnosti je pro synodalitu nezbytné a neobejde se bez něj žádná úroveň církve. Každý křesťan je posláním v tomto světě.

c) Pilířem každého křesťanského společenství je rodina. Rodiče a prarodiče i všichni, kdo v rodině žijí a sdílejí svou víru, jsou prvními misionáři. Rodina jako společenství života a lásky je privilegovaným místem výchovy ve víře a křesťanské praxi, a proto v rámci společenství vyžaduje zvláštní doprovázení. Podporu potřebují zejména rodiče, kteří musejí s požadavky rodinného života sladit práci, a to i v rámci církevního společenství a ve službě jeho poslání.

d) Představuje-li misijní poslání milost zahrnující celou církev, přispívají věřící laici zásadním způsobem k jeho rozvoji ve všech oblastech a v běžných situacích každého dne. Především oni také zpřítomňují církev a hlásají evangelium například v digitální kultuře, která má tak silný vliv po celém světě, v prostředí mládeže, ve světě práce a obchodu, politiky, umění a kultury, ve vědeckém výzkumu, výchově a vzdělávání, v péči o náš společný domov a zejména skrze účast na veřejném životě. Všude, kde jsou přítomni, jsou povoláni svědčit o Ježíši Kristu v každodenním životě a výslovně se dělit o víru s ostatními. Apoštoly evangelia pro své vrstevníky se zvláštním způsobem stávají mladí lidé se svými dary i s křehkostí, když rostou v přátelství s Ježíšem.

e) Věřící laici jsou také stále silněji přítomni a aktivně působí ve službě v křesťanských společenstvích. Mnozí z nich organizují a animují pastorační společenství, působí jako vychovatelé ve víře, teologové a formátoři, duchovní animátoři a katechisté a účastní se práce v různých farních i diecézních orgánech. V mnoha regionech závisí život křesťanských společenství a poslání církve na katechistech. Vedle toho laici slouží při zajištění bezpečného prostředí a v administrativě. Všechny jejich zmíněný přínos je pro poslání církve nepostradatelný, a z tohoto důvodu je třeba zajistit, aby si osvojili potřebné kompetence.

f) Charismata laiků představují ve své nesmírné rozmanitosti zvláštní dary Ducha Svatého pro církve a je třeba je vyvolat, rozpoznat a plně docenit. V některých situacích mohou být laici povoláni, aby pomohli nahradit nedostatek kněží, přičemž však hrozí nebezpečí, že se oslabí laický charakter jejich apoštolátu. Jinde se může stát, že kněží dělají všechno sami, a tak se charismata a služby laiků ignorují nebo využívají jen nedostatečně. Všude nicméně hrozí nebezpečí, které vyjadřovali také mnozí účastníci shromáždění: že dojde ke „klerikalizaci“ laiků a vytvoření jakési laické elity, což bude udržovat nerovnost a rozdělení mezi Božím lidem.

g) Misie *ad gentes* znamenají pro církve vzájemné obohacení, protože se netýkají jen samotných misionářů, ale celého společenství, které se tak inspiruje k modlitbě, sdílení dober a vydávání svědectví. Církve, kterým chybí duchovní, by se neměly tohoto závazku vzdávat, zatímco ty, které mají více povolání k zasvěcené duchovní službě, mohou těžit z pastorační spolupráce ve skutečně evangelním duchu. Všichni misionáři – muži i ženy, osoby zasvěceného života, jáhni a kněží, a zejména členové misijních institutů a misionáři *fidei donum* – jsou z moci svého vlastního povolání důležitým zdrojem pro vytváření vazeb poznání a výměny darů.

h) Misijní poslání církve se neustále obnovuje a živí slavením eucharistie, zejména když se při ní plně projevuje společenská a misijní povaha církve.

Otázky k další úvaze

i) Je třeba pokračovat v prohlubování teologického porozumění vztahům mezi charismaty a službami v misijní perspektivě.

j) Druhý vatikánský koncil a následné učení Magisteria představují charakteristické poslání laiků ve smyslu posvěcování časných nebo světských skutečností. Skutečnost je ovšem taková, že pastorační praxe na farní, diecézní a v poslední době i všeobecné úrovni stále více pověřuje laiky úkoly a službami přímo v církvi. Teologickou reflexi a kanonická ustanovení je proto třeba s tímto zásadním vývojem sladit, a vyhnout se tak dualismu, který by mohl ohrozit vnímání jednoty v poslání církve.

k) Při podpoře spoluodpovědnosti všech pokřtěných za misijní poslání církve uznáváme apoštolské schopnosti osob s postižením. Chceme lépe docenit, jaký přínos pro evangelizaci znamená nesmírné bohatství jejich lidství. Uznáváme jejich zkušenosti s utrpením, marginalizací a diskriminací, k nimž někdy dochází také v rámci křesťanského společenství.

l) Pastorační struktury je třeba reorganizovat tak, aby mohly snadno rozpoznat, vyvolat a oživit charismata a služby laiků a zapojit je do misijního dynamismu synodální církve. Pod vedením svých pastýřů budou společenství schopna vysílat lidi na misie a ty, které již vyslala, dál podporovat. Tak budou tyto struktury sloužit především misijnímu poslání, které věřící vykonávají ve společnosti, v rodině a v pracovním prostředí, a nebudou se soustředit výhradně na vnitřní záležitosti nebo organizační starosti.

m) Výraz „plně ministeriální církve“, použitý v *Instrumentu laboris*, může vést k nedorozumění. Jeho význam bude třeba osvětlit, aby se odstranily případné nejasnosti.

Návrhy

n) Potřebujeme větší kreativitu při vytváření služeb podle potřeb místních církví, a zejména při zapojení mladých lidí. Lze uvažovat o dalším rozšíření odpovědností přidělených stávající službě lektora, která se již nyní neomezuje jen na působení při liturgii. Mohla by se tak z ní plněji stát služba Božímu slovu, která by ve vhodných kontextech mohla zahrnovat také kázání. Může se rovněž prozkoumat možnost ustanovení služby přidělené manželským párům, které by se věnovaly podpoře rodinného života a doprovázení lidí připravujících se na svátost manželství.

o) Místní církve se vybízejí, aby zvážily vhodné způsoby a příležitosti, jak v celém společenství stvrdit uznání charismat a služeb, kterými laici společenství obohacují. Může k tomu dojít u příležitosti liturgického slavení, při němž se udělí pastorační pověření.

9. Ženy v životě a poslání církve

Shody

a) Jsme stvořeni jako muž a žena k obrazu a podobě Boží. Stvoření tak od počátku projevuje jednotu i rozdílnost, propůjčuje ženám a mužům společnou přirozenost, povolání i osud a také dvě odlišné zkušenosti, jak být člověkem. Písmo svaté svědčí o komplementaritě a vzájemnosti žen a mužů. Smlouva mezi mužem a ženou je v mnoha svých podobách, v nichž se uskutečňuje, jádrem Božího plánu stvoření. Ježíš považoval ženy za rovnocenné účastníky dialogu: hovořil s nimi o Božím království a přijímal je mezi své učedníky, jako například Marii z Betánie. Tyto ženy, které zakusily jeho moc uzdravovat, osvobozovat a nabízet uznání, s ním putovaly na cestě z Galileje do Jeruzaléma (srov. Lk 8,1-3). Také úkol hlásat zvěst o zmrtvýchvstání svěřil toho velikonočního rána ženě, Marii Magdalské.

b) V Kristu jsou ženy i muži oděni stejnou křestní důstojností a stejně přijímají rozmanité dary Ducha (srov. Gal 3,28). Jako ženy a muži jsme všichni povoláni ke společenství láskyplných, nesoutěživých vztahů v Kristu a ke spoluodpovědnosti, která se má projevovat na všech úrovních života církve. Jsme, jak nám všem řekl papež František, „lidem svolaným a povoláním silou blahoslavenství“.

c) Při tomto shromáždění jsme získali velice pozitivní zkušenost se vzájemností mezi ženami a muži. Společně opakujeme výzvu, která zazněla také v předchozích fázích

synodálního procesu, a prosíme církev, aby se rozhodněji zavázala chápat a doprovázet ženy z pastoračního i svátostného hlediska. Ženy touží sdílet svou duchovní zkušenost cesty ke svatosti v různých fázích života: jako mladé dívky, jako matky, ve svých přátelstvích a vztazích, v rodinném životě všech věkových kategorií, v pracovní sféře i v zasvěceném životě. Ženy volají po spravedlnosti ve společnostech, které jsou stále poznamenány sexuálním násilím, ekonomickou nerovností a sklonem zacházet s nimi jako s objekty. Ženy si nesou rány kvůli obchodování s lidmi, nucené migraci a válkám. Ruku v ruce s pastoračním doprovázením by měla jít také rázná obhajoba žen.

d) Ženy tvoří většinu v lavicích našich kostelů a často jsou také prvními misionářkami víry v rodině. Zasvěcené ženy v kontemplativním i apoštolském životě představují v našem středu zásadní a výrazný dar, znamení a svědectví. Dlouhé dějiny misionářek, světic, teoložek a mystiček jsou také dnes mocným zdrojem posily a inspirace pro ženy i muže naší doby.

e) Jedinečným zdrojem významu z teologického, církevního i duchovního hlediska zůstává pro všechny Maria z Nazareta, žena víry a Matka Boží. Připomíná nám všeobecnou výzvu pozorně naslouchat Bohu a být otevřeni Duchu Svatému. Poznala radost, když přivedla na svět a vychovávala, ale také snášela bolest a utrpení. Rodila v nuzných podmínkách, stala se uprchlicí a prožila zármutek, když byl její Syn brutálně zabit, poznala ale i velkolepost jeho zmrtvýchvstání a slávu Letnic.

f) Mnohé ženy vyjádřily hlubokou vděčnost za práci kněží a biskupů, hovořily však také o církvi, která zraňuje. Tvář církve nadále poznamenávají klerikalismus, šovinistická mentalita a nevhodné projevy autority a poškozují její společenství. Jako základ pro jakoukoli účinnou strukturální změnu je nutné hluboké duchovní obrácení. Sexuální zneužívání, zneužívání moci a autority i vykořisťování nadále volají po spravedlnosti, uzdravení a smíření. Ptáme se, jak se církev může stát místem, které ochrání všechny.

g) Tam, kde se ve vztazích mezi muži a ženami v církvi podkopává důstojnost a spravedlnost, se zároveň oslabuje důvěryhodnost, s jakou hlásáme světu. Naše synodální cesta ukazuje potřebu obnovy vztahů a strukturálních změn. Tehdy můžeme lépe přijmout spoluúčast a přínos všech – žen i mužů, laiků i zasvěcených osob, jáhnů, kněží a biskupů – jako spoluzodpovědných učedníků v misijním díle.

h) Shromáždění žádá, abychom se vyvarovali opakování chyby, kdy se o ženách mluví jako o otázce nebo o problému. Místo toho si přejeme podporovat církev, v níž muži a ženy vedou společný dialog, aby lépe pochopili hloubku Božího záměru, který je společně vnímá jako protagonisty bez jakékoli podřízenosti, vylučování nebo soupeření.

Otázky k další úvaze

i) Církev po celém světě vyjádřily jasnou žádost, aby aktivní přínos žen došel uznání a docenění a aby ve všech oblastech života a poslání církve vzrostla jejich pastorační zodpovědnost. Jak může církev do stávajících úloh a služeb zapojit více žen, aby se lépe projevíly dary a charismata všech a aby lépe reagovaly na pastorační potřeby? A pokud jsou zapotřebí nové služby, kdo je má rozlišovat, na jakých úrovních a jakým způsobem?

j) Co se týká přístupu žen k jáhenské službě, zazněly různé postoje. Pro některé by takový krok byl nepřijatelný, protože neodpovídá Tradici. Pro jiné by zase otevření přístupu žen k diakonátu obnovilo praxi rané církve. Ještě jiní v tom vidí vhodnou a nutnou odpověď na znamení doby, odpověď, která je věrná Tradici a našla by odezvu v srdcích mnoha lidí hledajících v církvi novou energii a vitalitu. Někteří pak vyjadřují obavy, že tento požadavek vypovídá o znepokojivém antropologickém zmatku a pokud by se mu vyhovělo, církev by podlehla duchu doby.

k) Diskuze o této otázce souvisí také s širší probíhající reflexí teologie diakonátu (srov. níže kap. 11, h–i).

Návrhy

l) Místní církve se zejména povzbuzují, aby rozšířily svou službu naslouchání, doprovázení a péče vůči ženám, které jsou v různých společenských prostředích nejvíce vytlačovány na okraj.

m) Je naléhavě nutné zajistit, aby se ženy mohly podílet na rozhodovacích procesech a zastávat zodpovědné úlohy v pastoraci a službě. Svatý otec výrazně zvýšil počet žen na odpovědných pozicích v Římské kurii. Mělo by se tak dít také na dalších úrovních církevního života, v zasvěceném životě a v diecézích. Je proto třeba přijmout příslušná ustanovení v kanonickém právu.

n) Je třeba pokračovat v teologickém a pastoračním výzkumu přístupu žen k diakonátu a vzít přitom do úvahy závěry komisí, které Svatý otec speciálně zřídil, i již provedený teologický, historický a exegetický výzkum. Pokud to bude možné, měly by výsledky tohoto výzkumu být představeny na příštím zasedání shromáždění.

o) Případy pracovní nespravedlnosti a nespravedlivého odměňování v církvi je třeba řešit, a to zejména u žen v zasvěceném životě, s nimiž se příliš často zachází jako s levnou pracovní silou.

p) Je třeba výrazně rozšířit přístup žen k formačním programům a teologickému studiu. Navrhujeme, aby ženy byly začleněny také do výuky a vzdělávacích programů v seminářích, což by napomohlo lepší formaci k duchovní službě.

q) Liturgické texty a církevní dokumenty mají věnovat větší pozornost používání jazyka, který nejen bere stejnou měrou v úvahu muže i ženy, ale také zahrnuje řadu slov, obrazů a narativů, které více využívají ženských zkušeností.

r) Navrhujeme, aby se ženám dostalo odpovídající formace, která jim umožní být soudci ve všech kanonických procesech.

10. Zasvěcený život a laická sdružení a hnutí: charismatické znamení

Shody

a) Církev v průběhu staletí vždy těžila z daru charismat, ať už těch nejvýjimečnějších, tak těch nejprostších a nejrozšířenějších. Duch Svatý skrze ně církev omlazuje a obnovuje.

Svatý Boží lid v těchto charizmatech s radostí a vděčností rozpoznává prozřetelnostní pomoc, s níž Bůh udržuje, řídí a osvětluje její poslání.

b) Charismatický rozměr církve se projevuje v bohatých a rozmanitých formách zasvěceného života. Toto svědectví přispívá k obnově života církevního společenství v každé době a představuje protilátku proti věčnému pokušení k zesvětštění. Různorodé rodiny tvořící řeholní život ukazují krásu uřednictví a svatosti v Kristu, ať na horských vrcholcích modlitby, nebo na cestách světa při službě mezi lidmi, ať v různých formách komunitního života, v samotě pouště života kontemplativního, nebo na hranicích nových kulturních výzev. Lidé v zasvěceném životě často jako první vycítili významné historické změny a naslouchali vnuknutím Ducha. Církev jejich prorocký hlas a působení potřebuje i dnes. Křesťanské společenství také pozorně a s vděčností pozoruje praxi synodálního života a rozlišování, která se ve společenstvích zasvěceného života osvědčila a po staletí dozrávala. Víme, že se od nich můžeme naučit moudrosti, jak jít synodální cestou. Mnohé kongregace a instituty praktikují rozhovor v Duchu nebo podobné formy rozlišování při vedení provinčních a generálních kapitul, aby obnovily struktury, přehodnotily životní styl a aktivizovaly inovativní formy služby a toho, jak být nablízku těm nejchudším. Jinde se ale setkáváme s přetrvávajícím autoritářským stylem, který neposkytuje prostor dialogu.

c) Se stejnou vděčností Boží lid rozpoznává také zárodky obnovy v komunitách s dlouhou historií, které rozkvetly v nová církevní společenství. Laická sdružení, církevní hnutí a nová společenství jsou vzácným znamením zrání spoluodpovědnosti všech pokřtěných. Mají zvláštní hodnotu díky tomu, že mají zkušenosti s podporou společenství mezi různými povoláními, přijímají podněty, jak hlásat evangelium, jsou nablízku těm, kteří do se ocitli ekonomicky a sociálně na okraji, a podporují společné dobro. Často jsou vzorem synodálního společenství a účasti na misijním poslání.

d) Případy zneužívání nejrůznějšího druhu, jak je zažívají osoby v řeholním životě a členové laických sdružení, zejména ženy, signalizují problém při výkonu autority a vyžadují rozhodné a náležité zásahy.

Otázky k další úvaze

e) Magisterium církve obsahuje dobře propracované učení o významu hierarchických i charismatických darů v životě a poslání církve, které je třeba lépe uchopit v povědomí církve i v teologické reflexi. Proto stojí za to znovu zvážit ekleziologický význam a konkrétní pastorační důsledky tohoto učení.

f) Rozmanitost charismatických projevů v církvi podtrhuje závazek Božího lidu být prorockou přítomností v blízkosti našich nejmenších sester a bratří a nabízet v současné kultuře hlubší smysl pro duchovní aspekty života. Je třeba rozvíjet způsob, jak zasvěcený život i laická sdružení, církevní hnutí a nová společenství mohou svá charismata vkládat do služeb společenství a misijního poslání místních církví, a přispívat tak k rozvoji stávajících cest ke svatosti o prorockou přítomnost.

Návrhy

g) Domníváme se, že dozrál čas pro revizi dokumentu *Mutuae relationes* z roku 1978, který se věnuje vztahům mezi biskupy a řeholníky v církvi. Navrhujeme, aby tato revize byla dokončena synodálním způsobem a konzultována se všemi, kterých se týká.

h) Za stejným účelem je třeba také zavést prostředky a nástroje na podporu setkávání i forem spolupráce v synodálním duchu mezi biskupskými konferencemi a konferencemi vyšších představených institutů zasvěceného života a společností apoštolského života.

i) Podpora misijní synodality jak na úrovni jednotlivých místních církví, tak jejich sdružení vyžaduje zřízení a uspořádání rad a poradních orgánů, v nichž se mohou setkávat zástupci laických sdružení, církevních hnutí a nových společenství, aby se podpořily trvalé vztahy mezi jejich životem a prací a životem a prací místních církví.

j) V teologické formaci na všech úrovních, především ve formaci vysvěcených duchovních, by se měl sledovat a v případě potřeby také posilovat význam charismatického rozměru církve.

11. Jáhni a kněží v synodální církvi

Shody

a) Kněží jsou hlavními spolupracovníky biskupa a tvoří s ním jediný kněžský sbor (srov. LG 28). Jáhni jsou vysvěceni ke službě Božímu lidu v *diakonii* slova, v liturgii, ale zejména ve výkonu lásky (srov. LG 29). Synodální shromáždění chce především vyjádřit kněžím a jáhnům hlubokou vděčnost. Je si vědomo, že mohou zažívat osamělost a odloučení, a proto křesťanská společenství povzbuzuje, aby je podporovala modlitbou, přátelstvím a spoluprací.

b) Jáhni a kněží se zapojují do služby v nejrůznějších pastoračních prostředích: ve farnostech, při evangelizaci, mezi lidmi žijícími v chudobě a na okraji společnosti, v kultuře a vzdělávání, ale také v misiích *ad gentes*, v teologickém bádání, v exercičních domech a duchovních centrech i mnohde jinde. V synodální církvi jsou vysvěcení služebníci povoláni k tomu, aby svou službu Božímu lidu prožívali v blízkosti lidí, aby všechny přijímali a naslouchali jim, a zároveň aby pěstovali hlubokou osobní spiritualitu a život modlitby. Především se od nich vyžaduje, aby přehodnocovali výkon autority a utvářeli ho podle příkladu Ježíše, který „ačkoli má božskou přirozenost [...] sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka“ (Flp 2,6-7). Shromáždění uznává, že mnozí kněží a jáhni svou obětavostí zpřítomňují Krista, dobrého pastýře a služebníka.

c) Jednou z překážek služby a misí je klerikalismus. Pramení z nepochopení Božího povolání, které se zde považuje spíše za privilegium než za službu, a projevuje se v uplatňování moci světským způsobem, kdy si dotyčný odmítá připustit, že má také odpovědnost. Této pokřivené podobě kněžského povolání je třeba čelit již od nejranějších fází formace, a to zajištěním úzkého kontaktu se všedním životem Božího lidem

a konkrétních zkušeností se službou mezi těmi nejpotřebnějšími. Výkon kněžské služby si dnes nelze představit jinak než v souladu s biskupem a ostatními kněžími a také v hlubokém společenství s ostatními službami a charismaty. Klerikalismus je, žel, postoj, který se může projevit nejen mezi duchovními, ale i mezi laiky.

d) Pro výkon ordinované služby v prostředí spoluzodpovědnosti je třeba být si vědom vlastních schopností i omezení. Proto je důležité zajistit, aby formace zahrnovala také realistické sebepoznání, kulturní a duchovní rozměr i růst v učenictví. V tomto ohledu nelze podceňovat přínos rodin, z nichž mladý člověk pochází, a křesťanského společenství, v němž se jeho povolání rozvíjí, jakož i dalších rodin, které provázejí jeho růst.

Otázky k další úvaze

e) V kontextu formace všech pokřtěných pro službu v synodální církvi vyžaduje formace jáhnů a kněží zvláštní pozornost. Na tomto shromáždění byl opakovaně vyjádřen požadavek, aby semináře a další programy kněžské formace zůstaly propojeny s každodenním životem společenství. Je třeba se vyhnout riziku formalismu a ideologie, které vedou k autoritářským postojům a brání skutečnému růstu povolání. Revize formačních programů vyžaduje rozsáhlou diskuzi a srovnávání.

f) Objevují se různé názory na kněžský celibát. Všichni oceňují jeho bohatě prorockou hodnotu i svědectví o připodobnění se Kristu. Někteří se ovšem tážou, zda se jeho teologická vhodnost pro kněžskou službu má v latinské církvi nutně promítat do disciplinární povinnosti, a to zejména v církevních a kulturních souvislostech, které ho činí ještě těžším. Tato diskuze není nová, vyžaduje ovšem další zvážení.

Návrhy

g) V latinských církvích se stálý diakonát v různých církevních prostředích uplatňoval různě. Některé místní církve jej nezavedly vůbec, jinde zase panují obavy, že jáhni jsou vnímáni jako určitá náhrada za nedostatek kněží. Někdy se jejich služba projevuje spíše v liturgii než v pomoci chudým a potřebným ve společenství. Doporučujeme proto zhodnotit, jak se jáhenská služba od Druhého vatikánského koncilu uskutečňuje.

h) Z teologického hlediska je třeba chápat diakonát především sám o sobě, a ne jen jako předstupeň kněžství. Tuto změnu perspektivy, která dosud nebyla dostatečně realizována, naznačuje už samo označení základní formy diakonátu jako „trvalé jáhenství“, aby se odlišilo od „přechodného“.

i) Nejasnosti kolem teologie diakonátu souvisejí s tím, že jako samostatná a trvalá hierarchická služba byl v latinské církvi obnoven teprve od druhého vatikánského koncilu. Důkladnější studium v tomto směru osvětlí také otázku přístupu žen k diakonátu.

j) Je třeba důkladně přezkoumat formaci ke službě svěcených duchovních s ohledem na misijní a synodální rozměr církve. To znamená mimo jiné přezkoumat *Ratio fundamentalis*, které stanovuje strukturu formace. Zároveň doporučujeme zajistit v rámci průběžné formace kněží a jáhnů přijetí synodálního stylu.

k) Zásadní význam pro to, abychom mohli pokročit v budování synodální církve, má transparentnost a kultura odpovědnosti. Žádáme místní církve, aby stanovily procesy a struktury, které umožní pravidelně prověřovat, jak zodpovědně se kněží a jáhni chovají při výkonu své služby. Východiskem pro tuto práci mohou být stávající instituce, jako jsou participativní orgány nebo pastorační návštěvy, přičemž je třeba dbát na zapojení společenství. Tyto formy je třeba přizpůsobit místním podmínkám a různým kulturám, aby nefungovaly jen jako překážka nebo byrokratická zátěž. Rozlišování, jaký druh procesu je zapotřebí, lze podle úvahy provádět na regionální nebo kontinentální úrovni.

l) V jednotlivých případech a podle místního kontextu lze zvážit možnost opětovného zapojení kněží, kteří opustili službu, a znovu jim svěřit pastorační úkoly, které zúročí jejich formaci a zkušenosti.

12. Biskup v církevním společenství

Shody

a) Podle Druhého vatikánského koncilu jsou biskupové jako nástupci apoštolů postaveni do služby společenství, které se uskutečňuje v místní církvi, mezi místními církvemi a s církví jako celkem. Postavu biskupa lze tedy adekvátně chápat pouze v síti vztahů, utkané z té části Božího lidu, která je mu svěřena, z kněží a jáhnů, zasvěcených osob a ostatních biskupů i římského biskupa, a také s přihlédnutím k neustálé orientaci na misijní poslání.

b) Biskup je ve své církvi především zodpovědný za hlásání evangelia a za liturgii. Vede křesťanské společenství a podporuje pastorační péči o chudé i obranu nejzranitelnějších. Jako viditelný princip jednoty má zejména za úkol rozlišovat a koordinovat různá charismata a služby podněcené Duchem Svatým k hlásání evangelia a společnému dobru společenství. Tato služba se realizuje synodálním způsobem, když se řízení odehrává ve spoluzodpovědnosti, kázání doprovází i naslouchání věřícímu Božímu lidu a posvěcování a slavení liturgie se děje s pokorou a obrácením.

c) Biskup má nezastupitelnou úlohu při oživování a animování synodálního procesu v místní církvi a podporuje vzájemnost mezi „všemi, některými a jedním“. „Jedna“ biskupská služba si cení účasti „všech“ věřících, a to za přispění „některých“, kteří jsou do procesu rozlišování a rozhodování zapojeni bezprostředněji. Přesvědčení, s nímž biskup sám přijímá synodální přístup, a styl, jímž uplatňuje autoritu, pak rozhodujícím způsobem ovlivní to, jak se do synodálního procesu zapojí kněží a jáhni, věřící laici – muži i ženy – a zasvěcené osoby. Biskup je povolán být pro všechny příkladem synodality.

d) Tam, kde se církev vnímá jako Boží rodina, je biskup považován za otce všech. V sekularizovaných společnostech ovšem dochází ve vnímání jeho autority ke krizi. Je proto důležité neztratit ze zřetele svátostnou povahu biskupského úřadu, aby se postava biskupa neztotožňovala s občanskou autoritou.

e) Očekávání kladená na biskupy jsou často velmi vysoká a mnozí biskupové hovořili o tom, že se cítí přetížení administrativními a právními závazky, což jim ztěžuje plně realizovat jejich vlastní poslání. Biskup se také musí vyrovnat s vlastní křehkostí a omezeními a někdy postrádá potřebnou podporu, lidskou nebo duchovní. Neobvyklý není ani jistý pocit osamělosti. Proto je na jedné straně důležité znovu se zaměřit na prvky, které jsou pro poslání biskupa zásadní, a na straně druhé pěstovat skutečné bratrství mezi biskupy samými i mezi biskupy a jejich kněžími.

Otázky k další úvaze

f) Na teologické úrovni je třeba výrazně prohloubit význam vzájemného vztahu mezi biskupem a místní církví. Biskup je povolán vést svou místní církev a zároveň uznávat a uchovávat bohatství jejích dějin, tradic a charismat.

g) Důkladněji je třeba prozkoumat otázku vztahu mezi svátostí svěcení a jurisdikcí. Cílem takového studia by bylo v dialogu s koncilní konstitucí *Lumen gentium* a novějším učením, jako je apoštolská konstituce *Praedicate evangelium*, objasnit teologická a kanonická kritéria, o něž se opírá princip sdílené odpovědnosti biskupa, a stanovit rozsah, formy a důsledky spoluodpovědnosti.

h) Někteří biskupové popisují své rozpaky, když jsou požádáni, aby se vyjadřovali k otázkám víry a mravů, u kterých v rámci episkopátu chybí úplná shoda. Je proto třeba se více zamyslet nad vztahem mezi biskupskou kolegiálitou a rozmanitostí teologických a pastoračních názorů.

i) Nedílnou součástí synodální církve je zajištění transparentnosti a dodržování postupů stanovených pro ochranu nezletilých a zranitelných osob. Je třeba rozvíjet další struktury pro prevenci zneužívání. Citlivá otázka, jak zneužívání řešit, staví mnohé biskupy do obtížné situace, kdy musejí sladit úlohy otce a soudce. Mělo by proto být prozkoumáno, nakolik je vhodné svěřit úlohu soudu jinému, kanonicky specifikovanému orgánu.

Návrhy

j) Formou, která má být ještě právně definována, je třeba zavést struktury a postupy pro pravidelnou kontrolu činnosti biskupa, a to s ohledem na styl jeho autority, ekonomickou správu diecézního majetku a fungování participativních orgánů i ochranu před všemi možnými druhy zneužití. Kultura odpovědnosti je nedílnou součástí synodální církve, která podporuje spoluzodpovědnost a také ochranu před zneužíváním.

k) Objevují se výzvy, aby biskupská rada (kán. 473 § 4) i diecézní nebo eparchiální pastorační rada (kán. 511 CIC, kán. 272 CCEO) byly povinné a aby diecézní orgány vykonávající spoluodpovědnost fungovaly operativněji, a to i po právní stránce.

l) Shromáždění vyzývá k takové revizi kritérií pro výběr kandidátů na biskupský úřad, která by vyvážila autoritu apoštolského nuncia a zapojení biskupské konference. Zaznívají také požadavky na rozšíření konzultací s věřícím Božím lidem a na to, aby se do procesu konzultací zapojil větší počet laiků a zasvěcených osob, přičemž je třeba dbát na to, aby na ně při výběru nebyl vyvíjen nepřiměřený tlak.

m) Mnozí biskupové vyjadřují potřebu přehodnotit fungování a posílit strukturu metropolitních sídel (církvních provincií) a regionů, aby mohly fungovat jako konkrétní vyjádření kolegiality na daném území a prostředí, kde biskupové zakoušejí bratrství a vzájemnou podporu a nacházejí transparentnost a důkladnější konzultaci.

13. Římský biskup v kolegiu biskupů

Shody

a) Synodální dynamika vrhá nové světlo také na službu římského biskupa. Synodalita totiž symfonicky vyjadřuje komunitní („všichni“), kolegiální („někteří“) i osobní („jeden“) rozměr církve na místní, regionální a všeobecné úrovni. V této vizi je petrovská služba římského biskupa stejně neodmyslitelnou součástí synodální dynamiky jako komunitní rozměr, který zahrnuje celý Boží lid, a kolegiální rozměr výkonu biskupské služby. Proto k sobě synodalita, kolegialita a primát navzájem odkazují: primát předpokládá výkon synodalita a kolegiality a ony zase předpokládají výkon primátu.

b) Základním aspektem služby římského biskupa je podpora jednoty všech křesťanů. Ekumenická cesta již chápání služby Petrova nástupce prohloubila a musí v tom pokračovat také v budoucnu. Reakce na výzvu, kterou přednesl sv. Jan Pavel II. v encyklice *Ut unum sint*, i výsledky ekumenických dialogů mohou napomoci v katolickém chápání primátu, kolegiality a synodalita i jejich vzájemných vztahů.

c) Důležitým aspektem synodální cesty katolické církve je také reforma Římské kurie. Apoštolská konstituce *Praedicate evangelium* trvá na tom, že „Římská kurie nestojí mezi papežem a biskupy, ale staví se do služby oběma stranám, a to způsobem, který je vlastní povaze každé z nich“ (PE I.8). Podporuje reformu založenou na „životě společenství“ (PE I.4) a „zdravé decentralizaci“ (EG 16, cit. v PE II.2). Skutečnost, že mnozí členové římských dikasterií jsou zároveň diecézními biskupy, vyjadřuje katolicitu církve a měla by podporovat vztahy mezi kurií a místními církvemi. Účinné provádění *Praedicate evangelium* může v kurii podpořit větší synodalitu jak mezi jednotlivými dikasterií, tak uvnitř každého z nich.

Otázky k další úvaze

d) Je třeba lépe pochopit, jak službu římského biskupa a úlohu Římské kurie ovlivňuje obnovené chápání episkopátu v synodální církvi. Tato otázka má potom významné důsledky pro způsob, jak se prožívá spoluzodpovědnost ve správě církve. Na všeobecné úrovni nabízejí ustanovení pro kolegiálnější výkon papežské služby *Kodex kanonického práva* a *Kodex kánonů východních církví*. Tato ustanovení by mohla být dále rozvinuta v praxi a posílena při budoucí aktualizaci obou textů.

e) Synodalita může objasnit, jak by na petrovské službě mohli spolupracovat kardinálové a jak lze podporovat jejich kolegiální rozlišování při řádných i mimořádných konzistořích.

f) Pro dobro církve je důležité studovat nejvhodnější způsoby, jak podporovat vzájemné poznávání a posilovat pouta společenství mezi členy kardinálského kolegia, a to i s ohledem na jejich různorodý původ a prostředí, ve kterém žijí.

Návrhy

g) Vrcholným okamžikem vztahu pastýřů místních církví s římským biskupem a jeho nejbližšími spolupracovníky v Římské kurii jsou návštěvy *ad limina apostolorum*. Je třeba přezkoumat, jakou formou se uskutečňují, aby se stále více stávaly příležitostmi k otevřené a vzájemné výměně, která posiluje společenství a skutečný výkon kolegiality a synodality.

h) Vzhledem k synodálnímu uspořádání církve je nutné, aby dikasteria Římské kurie posílila konzultace s biskupy, aby se více dbalo na rozmanitost situací a pozorněji se naslouchalo hlasům místních církví.

i) Zdá se vhodné zavést formy hodnocení práce papežských zástupců místními církvemi v zemích, kde vykonávají své poslání, aby se tak jejich služba usnadnila a zdokonalila.

j) Navrhuje se docenit a posílit zkušenosti Rady kardinálů (C-9) jako synodální rady ve službě petrovske služby.

k) Ve světle učení Druhého vatikánského koncilu je třeba pečlivě posoudit, zda je vhodné světit preláty Římské kurie na biskupy.

Část III. – Vytvářet vazby, budovat společenství

14. Synodální přístup k formaci

Shody

a) Každý pokřtěný je povolán k tomu, aby se staral o vlastní formaci, a tak nabídl odpověď na Pánovy dary a využil talenty, které obdržel, a ony mohly přinášet ovoce a sloužit všem. Důležitost této církevní formace ukazuje i čas, který Pán věnoval přípravě svých učedníků. Formace se často odehrává v pozadí, a přesto je pro misijní poslání rozhodující. Chceme vyjádřit poděkování a povzbuzení všem, kdo se této práci věnují, a vyzvat je, aby v oblasti formace přijali nové směry, které vyplynuly ze synodální cesty církve.

b) Způsob, jímž Ježíš formoval učedníky, je pro nás vzorem, ke kterému se máme odkazovat. Nepředával jim pouze učení, ale také s nimi sdílel svůj život. Příkladem vlastní modlitby v nich vzbudil prosbu: „Nauč nás modlit se.“ Když sytil zástupy, nabádal své učedníky, aby neodmítali potřebné. Když se vydal do Jeruzaléma, ukázal jim cestu ke kříži. Z evangelia se dozvídáme, že formace není jen nebo především posilování vlastních schopností: je to obrácení k „logice“ Království, která může učinit plodnými i porážky a neúspěchy.

c) Svatý Boží lid není jen předmětem formace, ale především podmětem a činitelem, který je za ni spoluzodpovědný. První formace se vlastně odehrává už v rodině. Právě zde se

nám obvykle dostává prvního hlásání víry v jazyce – ba dokonce v nářečí – našich rodičů a prarodičů. Přínos těch, kdo v církvi vykonávají službu, se proto musí prolínat s moudrostí celého věřícího Božího lidu v rámci spolupráce, která je pro společenství nepostradatelná. To je prvním znakem formace chápané v synodálním smyslu.

d) Vodítko, jak se na cestě formace pohybovat, nacházíme v křesťanské iniciaci. Jádrem křesťanské formace je prohloubení kérygmatu, tedy setkání s Ježíšem Kristem, který nám nabízí dar nového života. Logika katechumenátu nám připomíná, že všichni jsme hříšníci povolání ke svatosti. Proto se vydáváme na cestu k osobnímu obrácení, kterou k naplnění přivádí svátost smíření, a živíme touhu po svatosti, v čemž nás podporuje značný počet svědků.

e) Oblastí, v nichž probíhá formace Božího lidu, je mnoho. Vedle teologické formace požadovalo shromáždění také školení v konkrétních dovednostech: uplatňování spoluzodpovědnosti, naslouchání a rozlišování, vedení ekumenického a mezináboženského dialogu, služba nejchudším a péče o náš společný domov, působení jako „digitální misionáři“, napomáhání v procesu rozlišování, rozhovor v Duchu, hledání konsensu a řešení konfliktů. Zvláštní pozornost je třeba věnovat také katechetické formaci dětí a mládeže, na níž by se mělo aktivně podílet celé společenství.

f) Formace pro synodální církve musí probíhat synodálně: celý Boží lid se společně formuje při společné cestě. Je třeba překonat mentalitu „delegování“, které se vyskytuje v mnoha oblastech pastorační služby. Formace podle synodálního klíče má Božímu lidu umožnit, aby plně žil své křestní povolání v rodině, na pracovišti, v církevní, sociální a intelektuální oblasti. Má umožnit každému člověku, aby se aktivně podílel na poslání církve podle svých specifických charismat a povolání.

Otázky k další úvaze

g) Doporučujeme zaměřit se na vztahovou a sexuální výchovu, která by mladé lidi doprovázela při jejich osobním a sexuálním zrání a podporovala zrání těch, kteří jsou povoláni k celibátu a zasvěcené čistotě. Formace v těchto oblastech je nezbytnou pomocí pro všechny životní fáze.

h) Je důležité prohloubit dialog mezi teologií a humanitními vědami, zejména psychologii, což napomůže při porozumění lidské zkušenosti, aby se tyto přístupy pouze nekladly vedle sebe, ale integrovaly do vyvrálenější syntézy.

i) Boží lid musí být široce zastoupen ve formačních programech pro zasvěcenou službu, jak to požadovaly již předchozí synody. Potřebujeme proto důkladnou revizi formačních programů se zvláštním zřetelem na to, jak v nich můžeme podpořit podíl žen a rodin.

j) Biskupské konference se vybízejí, aby na regionální úrovni spolupracovaly při vytváření kultury trvalé formace a vzdělávání s využitím všech dostupných zdrojů, včetně rozvoje digitálních možností.

Návrhy

k) S ohledem na synodalitu navrhujeme, aby se přednostně zajišťovaly programy navržené a určené pro společnou formaci celého Božího lidu (laiků, zasvěcených osob a vysvěcených duchovních). Diecéze by měly usilovat o podporu těchto projektů v rámci místních církví. Vybízíme biskupské konference, aby na regionální úrovni spolupracovaly při vytváření kultury trvalé formace s využitím všech dostupných zdrojů, včetně rozvoje digitálních možností.

l) Ve formačních programech pro kandidáty svěcení by mělo být zastoupeno široké spektrum členů Božího lidu, jak to požadovaly již předchozí synody. Zvláště důležité je zapojení žen.

m) Je třeba uplatňovat náležité standardy a postupy pro výběr kandidátů svěcení k duchovní službě a také dohlížet na splnění požadavků propedeutického programu pro seminaristy.

n) Formace vysvěcených služebníků by měla být koncipována tak, aby byla v souladu se synodální církví s ohledem na rozmanitost místního prostředí. Než se kandidáti vydají na svou specifickou cestu, měli by získat významnou, byť jen počáteční zkušenost se životem v křesťanském společenství. Formace by neměla vytvářet umělé prostředí oddělené od běžného života věřících. Zajištěním požadavků na formaci k duchovní službě můžeme podporovat ducha skutečné služby Božímu lidu při kázání, slavení svátostí a uskutečňování charitativní činnosti. Za tímto účelem může být třeba revidovat *Ratio fundamentalis* pro kněze a trvalé jáhny.

o) V rámci přípravy příštího zasedání shromáždění by měla proběhnout konzultace s osobami odpovědnými za počáteční a průběžnou formaci kněží, aby se zhodnotilo přijetí synodálního procesu a navrhly se změny, které podpoří výkon autority ve stylu odpovídajícím synodální církvi.

15. Rozlišování v církvi a otevřené otázky

Shody

a) Zážitek z rozhovoru v Duchu znamenal obohacení pro všechny, kteří se ho zúčastnili. Zvláštního docenění došel náš styl komunikace, který upřednostňuje svobodu ve vyjadřování názorů a vzájemné naslouchání. Zabránil tomu, abychom příliš rychle přešli k debatě založené na opakování vlastních postojů, aniž bychom nejprve naslouchali argumentaci, která podporuje jiné postoje.

b) Tento základní přístup pak vytváří prostředí, v němž je možné pečlivě zvažovat otázky, které jsou v církvi kontroverzní, jako například antropologické dopady digitálních technologií a umělé inteligence, nenásilí a legitimní sebeobrana, otázky spojené se službou, témata související se sexualitou a tělesností a další.

c) Pro rozvoj autentického rozlišování církve v těchto i dalších oblastech je třeba k těmto otázkám přistupovat ve světle Božího slova a církevního učení na základě širší informační základny a důraznější reflexe. Abychom se vyhnuli opakování prázdných formulací, je třeba poskytnout příležitost k dialogu, který zahrnuje porovnání s humanitními a společenskými vědami, jakož i filozofickou a teologickou reflexi.

d) Mezi záležitostmi, nad nimiž je třeba dále přemýšlet, je také otázka vztahu mezi láskou a pravdou a její důsledky pro mnohé kontroverzní záležitosti. Tento vztah je spíše než za výzvu třeba považovat za milost zjevenou v Kristu. Ježíš totiž k naplnění přivedl zaslíbení obsažené v žalmech: „Milosrdenství a věrnost se potkají, políbí se spravedlnost a pokoj. Věrnost vypučí ze země, spravedlnost shlédne z nebe“ (Žl 85,11-12).

e) V evangeliu čteme, že Ježíš se setkává s lidmi v jedinečnosti jejich osobního příběhu a situace. Nikdy nevychází z perspektivy předsudků nebo nálepek, ale z autenticity vztahu, do kterého vstupuje celým srdcem, a to i za tu cenu, že zažije nepochopení a odmítnutí. Ježíš vždy naslouchá volání o pomoc od lidí v nouzi, a to i v situacích, kdy svou potřebu nepojmenují. Činí gesta, která dávají najevo lásku a obnovují důvěru, svou přítomností umožňuje nový život a ti, kdo se s ním setkávají, odcházejí proměněni. To se děje proto, že pravda, kterou on přináší, není nějaká idea, ale samotná Boží přítomnost uprostřed nás, a láska, s níž jedná, není jen pocit, ale spravedlnost Království, která mění dějiny.

f) Potíže, s nimiž se při převádění této jasné evangelní vize do pastoračních rozhodnutí setkáváme, jsou znamením naší neschopnosti žít podle evangelia a připomínají nám, že podporovat druhé můžeme jedině tehdy, když sami procházíme obrácením, a to jak osobním, tak společným. Používáme-li učení tvrdě a v duchu odsuzování, zrazujeme evangelium, a praktikujeme-li milosrdenství lacino, nepředáváme Boží lásku. Jednota pravdy a lásky předpokládá, že snášíme těžkosti druhých, ba dokonce je přijímáme za vlastní, jak se to děje mezi skutečnými bratry a sestrami. Této jednoty však lze dosáhnout jedině tehdy, pokud se trpělivě držíme cesty doprovázení.

g) Některá témata, jako jsou otázky identity a sexuální orientace, konce života nebo komplikované manželské situace i etické otázky spojené s umělou inteligencí, jsou kontroverzní nejen ve společnosti, ale také v církvi, protože vyvolávají nové otázky. Antropologické kategorie, které jsme vyvinuli, někdy nedokážou postihnout složitost prvků, které vyplývají ze zkušeností nebo z poznatků ve vědách, a vyžadují proto upřesnění a další studium. Je důležité věnovat této reflexi potřebný čas a investovat do ní co nejvíce energie, aniž bychom podléhali zjednodušeným soudům, které zraňují jednotlivce i tělo církve. Jistý smysl pro orientaci v mnoha těchto otázkách již poskytuje církevní učení, stále ovšem vyžaduje převedení do pastorační praxe. Tam, kde je třeba dalšího objasnění, nám cestu vpřed ukazuje Ježíšovo jednání, které si osvojujeme v modlitbě a obrácení srdce.

Otázky k další úvaze

h) Je třeba v církvi pokračovat v reflexi o původním prolínání lásky a pravdy, jak o tom svědčil Ježíš, s ohledem na církevní praxi věrnou těmto počátkům.

i) Povzbuzujeme odborníky z různých oblastí, aby rozvíjeli také svou duchovní moudrost, a jejich odborné znalosti se tak v církvi mohly stát skutečnou službou. Synodalita v tomto kontextu znamená připravenost společně uvažovat ve službě misijnímu poslání v různých prostředích, avšak se společným vědomím cíle.

j) Bude vhodné stanovit podmínky umožňující teologický a kulturní výzkum, který vychází z každodenní zkušenosti svatého Božího lidu a dává se mu do služeb.

Návrhy

k) Navrhujeme rozvoj iniciativ umožňujících společné rozlišování sporných doktrinárních, pastoračních a etických otázek ve světle Božího slova, církevního učení, teologické reflexe a zhodnocení synodální zkušenosti. Toho lze dosáhnout do hloubky sahajícími diskuzemi mezi odborníky různých kompetencí a zkušeností v institucionálním prostředí, které chrání důvěrnost a podporuje upřímnou diskuzi. Je-li to vhodné, měli by prostor dostat také lidé, kterých se projednávají kontroverzní záležitosti přímo dotýkají. Takové iniciativy by měly být zahájeny ještě před příštím zasedáním shromáždění.

16. K církvi, která naslouchá a doprovází

Shody

a) Během prvních dvou let synodální cesty, která zahrnuje také toto shromáždění, naši zkušenost nejlépe shrnuje slovo naslouchání. Je to naslouchání dávané i přijímané. Naslouchání je hluboce lidská skutečnost: představuje dynamiku vzájemnosti, v níž každý přispívá k cestě druhého a zároveň přijímá příspěvek ke své vlastní cestě.

b) Pozvání promluvit a být v církvi a církvi slyšet, mnohé z těch, kdo se účastnili synodálního procesu na místní úrovni, a zejména ty, kteří v církvi nebo ve společnosti trpěli různými podobami odsunutí na okraj, velice překvapilo. Být upřímně vyslechnut umožňuje zakoušet potvrzení a uznání důstojnosti: je to silný způsob, jak zapojit lidi a společenství.

c) Postavit Ježíše do středu našeho života vyžaduje jistý stupeň sebeobětování. V této perspektivě naslouchat znamená být ochotný se „decentralizovat“, abychom nechali prostor druhému. Zažili jsme to v dynamice rozhovorů v Duchu. Je to náročné asketické cvičení, které každého zavazuje k tomu, aby si uvědomil vlastní omezení a zaujatost svého úhlu pohledu. Otevírá tak možnost naslouchat hlasu Ducha Božího, který promlouvá k lidem i za hranicemi církevního společenství a může iniciovat cestu změny a obrácení.

d) Naslouchání má christologický význam: znamená přijmout takový postoj, s nímž Ježíš přistupoval k lidem, s nimiž se setkal (srov. Flp 2,6-11). Má také význam církevní: církev totiž naslouchá skrze jednání pokřtěných, kteří nevystupují pouze svým jménem, ale i jménem společenství.

e) Církev se během synodálního procesu setkala s mnoha lidmi a skupinami, kteří prosili o vyslechnutí a doprovázení. Na prvním místě zmiňujeme mladé lidi, jejichž žádost o naslouchání a doprovázení silně rezonovala při synodě, která jim byla věnována (2018), i na tomto shromáždění, které proto potvrzuje potřebu přednostní volby ve prospěch mladých lidí.

f) Se zvláštní pozorností a citlivostí musí církev naslouchat hlasům obětí a těch, kdo zažili sexuální, duchovní, ekonomické, institucionální či mocenské zneužívání nebo zneužívání svědomí ze strany duchovních či osob působících v církvi. Skutečné naslouchání je základním prvkem cesty k uzdravení, pokání, spravedlnosti a smíření.

g) Shromáždění vyjadřuje svou blízkost a podporu všem, kteří přijímají osamělost jako volbu učiněnou ve věrnosti Tradici a Magisteriu církve v oblasti manželství a sexuální etiky, kterou uznávají za zdroj života. Křesťanská společenství se vyzývají, aby jim byla nablízku, naslouchala jim a doprovázela je v jejich odhodlání.

h) Různými způsoby žádají o vyslyšení a doprovázení také lidé, kteří se cítí být v církvi vytlačováni na okraj nebo úplně vyloučeni kvůli svému manželskému stavu, identitě nebo sexualitě. Při shromáždění bylo cítit hluboký smysl pro lásku, milosrdenství a soucit s těmi, kteří jsou nebo se cítí být církvi zraněni nebo opomíjeni a kteří chtějí mít místo, které by mohli nazývat „domovem“, kde by se cítili bezpečně, byli vyslechnuti a respektováni, aniž by se museli bát odsouzení. Naslouchání je předpokladem společného putování za Boží vůlí. Shromáždění znovu připomíná, že křesťané musejí vždy projevovat úctu k důstojnosti každého člověka.

i) Na církev se obracejí také lidé, kteří trpí nejrůznějšími formami chudoby, vyloučení a odsunutí na okraj v našich nerovných společnostech a hledají zde lásku, naslouchání a doprovázení. Když jim církev naslouchá, umožňuje jí to pochopit realitu chudoby a marginalizace, přátelsky se přiblížit těm, kteří trpí, a především se jimi nechat evangelizovat. Děkujeme a vyjadřujeme povzbuzení všem, kdo se věnují službě naslouchání a doprovázení lidí ve vězení. Zejména oni potřebují zakoušet Pánovu milosrdnou lásku a necítit se izolováni od společenství. Jménem církve si uvědomují Pánova slova: „Byl jsem ve vězení, a přišli jste ke mně“ (Mt 25,36).

j) Mnoho lidí zažívá stav osamění, který se často blíží opuštěnosti. Ve společnosti jsou často neviditelní lidé starší a nemocní. Povzbuzujeme farnosti a křesťanská společenství, aby jim byly nablízku a naslouchaly jim. Skutky milosrdenství inspirované slovy evangelia „byl jsem nemocen, a navštívili jste mě“ (Mt 25,36) mají hluboký význam pro zúčastněné osoby i pro posílení širších vazeb společenství.

k) Církev chce naslouchat všem, nejen těm, kdo dokážou zařídit, aby byl jejich hlas lépe slyšet. V některých regionech může být pro příslušníky jistých skupin, jako jsou mladí lidé, ženy a menšiny, z kulturních a společenských důvodů obtížnější se ve veřejném nebo církevním prostoru svobodně vyjadřovat. Tuto svobodu podrývá také život v utlačovatelských a diktátorských režimech. Totéž se může stát, když výkon autority v křesťanském společenství působí spíše jako útlak než jako osvobození.

Otázky k další úvaze

l) Naslouchání vyžaduje bezpodmínečné přijetí. Neznamená to dělat kompromisy při hlásání evangelia nebo podporovat jakýkoli předložený názor či postoj. Ježíš otevřel nové obzory a cesty lidem, kterým naslouchal bezpodmínečně, a my jsme povoláni činit totéž, abychom se o radostnou zvěst spásy podělili s těmi, s nimiž se setkáváme.

m) Naslouchání pokřtěným i mezi nimi podporují malá křesťanská společenství, rozšířená v mnoha částech světa. Jsme povoláni posílit jejich potenciál, zejména zkoumáním toho, jak je lze přizpůsobit městskému prostředí.

Návrhy

n) Co by se mělo změnit, aby ti, kteří se cítí vyloučení, zažívali církev jako přívětivější? Naslouchání a doprovázení nejsou jen činnost jednotlivců, ale forma působení celé církve. Musí se proto pro ně najít prostor v rámci běžného pastoračního plánování a operativního strukturování křesťanských společenství na různých úrovních, aby se duchovní doprovázení plně využívalo. Synodální církev musí být církví naslouchající, a tento závazek je třeba převést do praxe.

o) Tuto práci ovšem nezačínáme od nuly, neboť cennému úkolu naslouchání se již věnují četné instituce a struktury. Máme na mysli například doprovázení nejchudších lidí, migrantů a uprchlíků, jak se mu věnuje charitativní služba církve, i mnohé další aktivity spojené se zasvěceným životem nebo laickými sdruženími. Je třeba jejich dílo integrálněji propojit s místním církevním společenstvím, aby bylo vnímáno jako součást života celého společenství, a nikoli jako delegovaný úkol.

p) Ti, kdo různým způsobem vykonávají službu naslouchání a doprovázení, potřebují odpovídající formaci, která vezme v potaz i zkušenosti těch, s nimiž přicházejí do styku. Zároveň potřebují cítit podporu společenství. Společenství by si zase mělo plně uvědomit význam této služby vykonávané jeho jménem a přijímat plody tohoto naslouchání. Aby se službě naslouchání a doprovázení dostalo většího významu, navrhujeme ji náležitě institucionalizovat na základech křtu a v podobě přizpůsobené danému prostředí. Způsob, jakým se tato služba svěruje, má podporovat zapojení společenství.

q) SECAM (Symposium biskupských konferencí Afriky a Madagaskaru) se povzbuzuje k podpoře teologického a pastoračního rozlišování v otázce polygamie a doprovázení lidí v polygamiích svazcích, kteří přicházejí k víře.

17. Misionáři v digitálním prostředí

Shody

a) Digitální kultura představuje zásadní změnu ve způsobu, jak vnímáme realitu a následně se vztahujeme k sobě samým, ke druhým lidem, ke svému okolí, a dokonce i k Bohu. Digitální prostředí mění naše procesy učení i vnímání času, prostoru, těla, mezilidských vztahů a vlastně i značnou část našeho myšlení. Dualismus mezi skutečným

a virtuálním světem nepopisuje dostatečně realitu a zkušenosti lidí, zejména těch nejmladších, kteří se označují za „digitální domorodce“.

b) Digitální kultura tedy není ani tak samostatnou oblastí misí, jako spíše zásadním rozměrem pro svědectví církve v současné kultuře. Proto má v synodální církvi zvláštní význam.

c) Misionáři se vždy vydávali s Kristem na nové hranice, přitom je pobízel a předcházal Duch Svatý. Je na nás, abychom oslovili současnou kulturu ve všech místech, kde lidé hledají smysl a lásku, a to včetně prostorů, do kterých vstupují skrze své mobilní telefony a tablety.

d) Nemůžeme evangelizovat digitální kulturu, aniž bychom jí nejprve porozuměli. Nejvhodnějšími osobami pro úkol plnit poslání církve v digitálním prostředí a také doprovázet ostatní členy společenství, včetně pastýřů, při seznamování se s jeho dynamikou jsou mladí lidé, a mezi nimi i seminaristé, mladí kněží a mladé zasvěcené osoby, kteří všichni mnohdy mají s digitální kulturou hlubokou a přímou zkušenost.

e) Potenciál digitálního prostředí, k němuž se přistupuje podle misijního klíče a s tvořivostí a velkorysostí těch, kdo se zapojují, i význam poskytování průpravy, doprovodu a příležitostí k vzájemné diskuzi a spolupráci ukazují v rámci synodálního procesu iniciativy „Digitální synody“ (projekt „Církev ti naslouchá“).

Otázky k další úvaze

f) V životě dětí a rodin je stále silněji přítomen internet. Ačkoli má velký potenciál zlepšit lidem život, může také působit škody a újmy, například v podobě zastrasování, dezinformací, sexuálního zneužívání a závislostí. Je naléhavě nutné zvážit, jak může křesťanské společenství podpořit rodiny ve snaze, aby byl online prostor nejen bezpečný, ale také duchovně životodárný.

g) Existuje mnoho cenných a užitečných online iniciativ souvisejících s církví, které poskytují vynikající katechezi a formaci víry. Bohužel se ale najdou také stránky, kde se otázky víry řeší povrchně, polarizovaně a dokonce s nenávisť. Jako církev i jako jednotliví digitální misionáři máme povinnost klást si otázku, jak můžeme zajistit, aby naše online přítomnost představovala pro ty, s nimiž komunikujeme, zkušenost růstu.

h) Online apoštolské iniciativy mají dosah a působnost, které přesahují tradičně chápané územní hranice. To vyvolává důležité otázky, jak je lze regulovat a který církevní orgán by měl být odpovědný za dohled nad nimi.

i) Musíme také zvážit důsledky nové digitální misijní hranice pro obnovu stávajících farních a diecézních struktur. Jak ve stále silněji digitálním světě neuvíznout v myšlení, které se snaží pouze zachovat to, co již děláme, a místo toho uvolnit novou energii pro nové formy misie?

j) Pandemie covid-19 podnítila řadu kreativních online pastoračních iniciativ, které zmírnily dopady izolace a osamělosti, které zažívali zejména starší a slabší členové společenství. Také katolické vzdělávací instituce účinně využívaly online platformy

k tomu, aby během protiepidemických opatření nadále nabízely formaci a katechezi. Je třeba zhodnotit, co nás tato zkušenost naučila a jaký trvalý přínos by mohla znamenat pro poslání církve v digitálním prostředí.

k) Mladí lidé, kteří také hledají krásu, opustili fyzické prostory církve, do kterých se je stále snažíme zvát, a dávají raději přednost online prostorům. Proto je třeba hledat nové způsoby, jak je zapojit a jak jim nabídnout formaci a katechezi. Tuto otázku je třeba zvážit z pastoračního hlediska.

Návrhy

l) Navrhujeme, aby církve poskytovaly uznání, formaci a doprovázení těm, kteří již působí jako digitální misionáři, a zároveň jim také napomáhala se setkávat.

m) Je důležité vytvářet síť spolupracujících influencerů zahrnující také ty, kdo se hlásí k jinému náboženství nebo jsou i bez vyznání, ale spolupracují na společných cílech podpory lidské důstojnosti, spravedlnosti a péče o náš společný domov.

18. Struktury spoluúčasti

Shody

a) Jako členové věřícího Božího lidu jsou všichni pokřtění spoluodpovědní za misijní poslání – každý podle svého povolání, schopností a zkušeností. Proto také všichni přispívají k návrhům a rozlišování kroků, které mají reformovat křesťanská společenství a církve jako celek, aby žila „sladkou a útěšnou radost z evangelizace“. Smyslem synodality ve složení a fungování orgánů, v nichž se utváří, je misijní poslání. Spoluzodpovědnost slouží misijnímu poslání: dosvědčuje, že jsme skutečně shromážděni v Ježíšově jménu, osvobozuje participativní orgány od byrokratických omezení i světské logiky moci a činí shromáždění plodným.

b) Ve světle nedávného Magisteria (zejména *Lumen gentium* a *Evangelii gaudium*) musí být tato spoluzodpovědnost všech za misijní poslání základním kritériem pro uspořádání křesťanských společenství i celé místní církve se všemi jejími službami, ve všech jejích institucích, v každém jejím pastoračním orgánu (srov. 1 Kor 12,4-31). To, že laikům náležitě přisoudíme misijní působení ve světě, se nesmí stát záminkou k tomu, aby byla péče o křesťanská společenství svěřena výhradně biskupům a kněžím.

c) Autoritou par excellence je Boží slovo, které musí inspirovat každé setkání participativních orgánů, každou konzultaci a každý rozhodovací proces. K tomu je ovšem zapotřebí, aby shromáždění na všech úrovních také čerpalo smysl a sílu z eucharistie a uskutečňovalo se ve světle slova slyšeného a sdíleného v modlitbě.

d) Složení různých rad pro rozlišování a rozhodování synodálního misijního společenství musí zahrnovat také přítomnost mužů a žen, kteří mají apoštolské dispozice vyznačující se ne tolik častou přítomností v církevních prostorách, jako spíše skutečným evangelním svědectvím v běžném životě. Boží lid je o to více misijní, když mezi sebou – a to

i v participativních orgánech – dá zaznít hlasům těch, kdo již žijí misijní posláním tak, že obývají svět a jeho periferie.

Otázky k další úvaze

e) Ve světle toho, co jsme sdíleli, je důležité se ptát, jak můžeme podpořit účast v různých radách, když mnozí mají pocit, že na tento úkol nestačí. Synodalita roste tehdy, když se každý člen zapojuje do procesů a rozhodování o poslání církve. V tomto smyslu nás povzbuzují mnohá malá křesťanská společenství v nově vznikajících církvích, která prožívají každodenní bratrskou blízkost kolem Božího slova a eucharistie.

f) V *Amoris laetitia* papež František církev pověřil, aby provedla změny ve složení participativních orgánů, a tento úkol nelze dále odkládat. Účast pokřtěných osob, které žijí ve složitých situacích láskyplného vztahu, „se může projevat různými církevními službami: je ale třeba rozlišit, které z různých forem vyloučení v současnosti praktikovaných v oblasti liturgie, pastorační, výchovy a institucí je možno překonat“ (č. 299). Do tohoto rozlišování spadá také jejich vyloučení z farních a diecézních participativních orgánů, které se praktikuje v nemalém množství místních církvích.

g) Z hlediska evangelní jedinečnosti církevního společenství: jak můžeme propojit poradní a rozhodovací aspekty synodality? Jak vzhledem k rozmanitosti charismatických a služebných darů Božího lidu můžeme v různých participativních orgánech integrovat úkoly poradenství, rozlišování a rozhodování?

Návrhy

h) Na základě chápání Božího lidu jako aktivního subjektu v poslání hlásat evangelium navrhuje uzákonit povinný charakter pastoračních rad v křesťanských společenstvích a místních církvích. Bylo by rovněž žádoucí posílit participativní orgány o náležitou účast laiků – mužů i žen, čímž by se uznala úloha, kterou mohou hrát při rozlišování rozhodnutí na základě svého křtu.

i) Participativní orgány představují první úroveň, kde se lidé zastávající odpovědné funkce mohou sami zodpovídat. I když jejich angažovanost vřele vítáme a podporujeme, vyzýváme je zároveň, aby praktikovaly kulturu odpovědnosti vůči komunitě, kterou zastupují.

19. Sdružení církví v rámci společenství celé církve

Shody

a) Duch Svatý hojně rozděluje své dary pro společné dobro, a proto jsme přesvědčeni, že každá církev ve společenství celé církve má mnoho co nabídnout. Když se na církev díváme jako na Kristovo tělo, snáze pochopíme, že jednotlivé údy jsou na sobě vzájemně závislé a sdílejí stejný život: „Trpí-li jeden úd, trpí s ním všechny ostatní údy, je-li některý úd vyznamenan, všechny ostatní údy se s ním radují“ (1 Kor 12,26). Chceme proto rozvíjet

duchovní postoje, které z tohoto pohledu vyplývají: pokoru a velkorysost, úctu a sdílení. Důležitá je také ochota růst ve vzájemném poznávání a připravovat potřebné struktury, aby se výměna duchovního bohatství, misijního učenictví a hmotných statků mohla stát konkrétní skutečností.

b) Otázka sdružení místních církví se pro plné uplatnění synodality v církvi ukázala jako zásadní. V odpovědi na otázku, jak nastavit případy synodality a kolegiality zahrnující sdružení místních církví, se shromáždění shodlo na tom, že důležité je rozlišování, provedené biskupskými konferencemi a kontinentálními shromážděními vzniklými pro řádný průběh první fáze synodálního procesu.

c) Synodální proces ukázal, že orgány stanovené *Kodexem kanonického práva a Kodexem kánonů východních církví* vykonávají svou funkci účinněji, pokud jim místní církve rozumí. Skutečnost, že církve (*ecclesia tota*) je společenstvím církví, od každého biskupa vyžaduje, aby svou povinnost péče o všechny církve (*sollicitudo omnium ecclesiarum*) vnímal a žil jako konstitutivní aspekt své služby pastýře církve.

d) V první fázi synodálního procesu hrály rozhodující úlohu biskupské konference a ukázala se zde potřeba synodality a kolegiality na kontinentální úrovni. Orgány působící na těchto úrovních přispívají k výkonu synodality, respektují místní realitu a procesy inkulturace. Shromáždění vyjádřilo přesvědčení, že těmito prostředky se podaří překonat riziko uniformity a centralizace ve správě církve.

Otázky k další úvaze

e) Než začneme vytvářet nové církevní struktury, musíme posílit a oživit ty stávající. Je také třeba ekleziologicky a kanonicky prozkoumat důsledky reformy týkající se sdružení církví, aby mohly nabýt plněji synodálního charakteru.

f) S ohledem na synodální praxi církve prvního tisíciletí navrhujeme prostudovat, jak lze v současném kanonickém řádu obnovit starobylé instituce a jak je sladit s těmi nově vytvořenými, jako jsou například biskupské konference.

g) Další studium vyžaduje také doktrinální a právní povaha biskupských konferencí, přičemž je třeba uznat možnost kolegiálního působení také v oblasti doktrinálních otázek, které povstávají na místní úrovni, a tak znovu reflektovat motu proprio *Apostolos suos*.

h) Mohly by být revidovány kánony týkající se partikulárních koncilů (plenárních a provinčních), aby se tak posílila účast Božího lidu podle příkladu dispenzu získaného v případě nedávného plenárního koncilu v Austrálii.

Návrhy

i) Mezi strukturami, které již kodex předpokládá, navrhujeme posílení úlohy církevní provincie nebo metropolitního stolce jako místa společenství místních církví na příslušném území.

j) Na základě poznatků, které se objevily ohledně církevních sdružení, by příslušné orgány měly zavést synodalitu na regionální, národní a kontinentální úrovni.

k) V případě potřeby navrhujeme vytvořit mezinárodní církevní provincie, které by sloužily biskupům nepatřícím k žádné biskupské konferenci a podporovaly by společenství mezi církvemi přes hranice států.

l) V zemích latinského obřadu, kde existuje také hierarchie východních katolických církví, doporučujeme začlenit východní biskupy do národních biskupských konferencí, a nenarušit přitom jejich správní autonomii, jak ji stanovuje jejich vlastní kodex.

m) Je třeba vypracovat kanonické uspořádání kontinentálních shromáždění, které by při respektu ke specifikům jednotlivých kontinentů náležitě zohledňovalo účast biskupských konferencí a jednotlivých místních církví s jejich delegáty, kteří zpřítomňují rozmanitost Božího lidu.

20. Biskupská synoda a církevní shromáždění

Shody

a) I když byla zkušenost „společného putování“ vyčerpávající, shromáždění cítilo evangelní radost z toho, že je Božím lidem. Nové zkušenosti předložené na této etapě synodální cesty se obecně setkaly s přijetím. K těm nejzřetelnějším patří posun slavení synody od události k procesu (jak to ukazuje apoštolská konstituce *Episcopalis communio*), přítomnost dalších členů – žen i mužů – po boku biskupů, aktivní přítomnost bratrských delegátů, duchovní cvičení v rámci přípravy na shromáždění, slavení eucharistie ve Svatopetrském chrámu, atmosféra modlitby a metody rozhovoru v duchu i samotné rozmístění shromáždění v aule Pavla VI.

b) Shromáždění biskupské synody si při této příležitosti zachovalo svůj výsostně biskupský charakter, a tak jasně ukázalo vnitřní spojení mezi synodálním rozměrem života církve (účast všech), rozměrem kolegiálním (péče biskupů o celou církev) a primátem (služba římského biskupa, ručitele společenství).

c) Synodální proces byl a je časem milosti, která nás povzbuzuje. Bůh nám nabízí příležitost zažít novou kulturu synodality, která dokáže řídit život a poslání církve. Připomněli jsme si však i to, že nestačí vytvořit struktury spoluzodpovědnosti, pokud chybí osobní obrácení k misijní synodalitě. Synodální procesy nesnižují osobní odpovědnost těch, kteří jsou k účasti v nich na všech úrovních církve povoláni na základě své služby a charismat, ale naopak se jí o to více domáhají.

Otázky k další úvaze

d) Docenění došla skutečnost, že vedle biskupů byli shromáždění přítomni také jiní členové coby svědkové synodální cesty. Zůstává však otevřena otázka, jaký vliv bude jejich přítomnost jako plnoprávných členů mít na biskupský charakter shromáždění. Někteří vidí riziko v tom, že se pak dostatečně nebude chápat specifický úkol biskupů. Zároveň bude třeba upřesnit kritéria, podle kterých se členové, kteří nejsou biskupy, povolávají k účasti na shromáždění.

e) Zazněly zde různé zkušenosti, jako například z prvního shromáždění latinskoamerické a karibské církve v listopadu roku 2021, organismů Božího lidu v Brazílii nebo australského plenárního koncilu. Zbývá určit a prohloubit způsoby, jak v budoucnu integrovat synodalitu a kolegiální, přičemž je třeba rozlišovat (bez zbytečného oddělování) příspěvek všech členů Božího lidu při vypracování rozhodnutí a specifický úkol biskupů. Vyjádření synodality, kolegiality a primátu by se nemělo interpretovat ve statické nebo lineární podobě, ale podle dynamické cykličnosti, v diferencované spoluodpovědnosti.

f) Zatímco na regionální úrovni je možné uvažovat o postupných krocích (církvní shromáždění následované biskupským shromážděním), považuje se za vhodné objasnit, jak to lze uskutečnit s ohledem na katolickou církev jako celek. Někteří se domnívají, že formulace přijatá na tomto shromáždění této potřebě odpovídá, další však navrhuji, aby po církevním shromáždění následovalo biskupské shromáždění, které by rozlišování uzavřelo, a ještě jiní pak dávají přednost vyhradit úlohu členů synodálního shromáždění jen biskupům.

g) Bude také nutné prohloubit a vyjasnit, jak mohou k práci synodálního shromáždění a k procesům synodální církve přispět odborníci z různých oborů, zejména teologové a odborníci na kanonické právo.

h) Bude rovněž nutné zamyslet se nad interakcí mezi synodálním procesem a internetovou a mediální komunikací.

Návrhy

i) Je třeba vyhodnotit synodální procesy na všech úrovních církve.

j) Je třeba zhodnotit výsledky prvního zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody.

Jak v cestě pokračovat

„K čemu přirovnáme Boží království nebo jakým podobenstvím ho znázorníme?“
(Mk 4,30)

Slovo Páně má přednost před všemi slovy církve. Slova učedníků, a dokonce i ta ze synody, jsou jen ozvěnou toho, co říká sám Pán.

Ježíš se rozhodl zvěstovat Boží království tak, že bude mluvit v podobenstvích. Obrazy, které vypovídají o Božím tajemství, našel v běžných zkušenostech lidského žití – v přírodě, práci, v prvcích všedního života. Tak nám naznačil, že Boží království nás přesahuje, ale není nám vzdálené. Buď Boží vládnutí nalezneme ve skutečnostech tohoto světa, anebo je nevidíme nikdy.

Ježíš svůj vlastní osud spatřoval v semínku spadlém na zem: v čemsi, co nemá žádnou hodnotu ani význam a je určeno k rozpadu, a přece v sobě nese dynamiku života –

dynamiku nezvratnou, nepředvídatelnou, velikonoční. Je to dynamismus předurčený dávat život a stát se chlebem pro mnohé. Předurčený stát se eucharistií.

V soudobé kultuře, kde spolu lidé bojují o nadvládu a jsou posedlí zviditelněním, je církev povolána opakovat Ježíšova slova a znovu je oživovat v celé jejich síle.

„K čemu přirovnáme Boží království nebo jakým podobenstvím ho znázorníme?“ Otázka našeho Pána vrhá světlo na práci, která před námi nyní leží. Nejde o to, abychom se rozptýlili na více frontách a vše zredukovali podle logiky efektivity a procesních postupů. Spíše je třeba, abychom mezi mnoha slovy a návrhy této zprávy uchopili to, co se jeví jako malé semínko, které však v sobě skrývá budoucnost, a představili si, jak ho vložit do půdy, která mu umožní růst a zrát ve prospěch mnoha lidí. „Jak se to stane?“ ptala se Maria v Nazaretě (Lk 1,34) poté, co uslyšela Slovo. Odpověď je jediná: zůstat ve stínu Ducha a dovolit, aby nás obklopila jeho moc.

Když hledíme dopředu na období, které nás dělí od druhého zasedání, děkujeme Pánu za dosavadní cestu a za milosti, kterými ji požehnal. Další etapu svěřujeme přímluvě blahoslavené Panny Marie, která je pro věřící Boží lid znamením spolehlivé naděje a útěchy na jeho další cestě, a přímluvě svatých apoštolů Šimona a Judy, jejichž svátek dnes slavíme. Všichni jsme zváni, abychom přijali nepatrné semínko, které tato souhrnná zpráva představuje.

Adsumus Sancte Spiritus!

Řím 28. října 2023, o svátku sv. Šimona a Judy, apoštolů